ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1876

[ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6. — ΔΕΔΕΜ. ΦΡ. 8.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΤΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΑΘΗΝΗΣΙ

Γραφεῖον τῆς Ἑστίας: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

1876.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολίτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

Ἀριθ. 33 – Λεπτὰ εἴκοσι.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δεύτερος — Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι γρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδ. γρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχ. ἀπὸ 1 Ἰαν. ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι — Τιμὴ προκ. φύλλου λ. 30 — Γραφ. τῆς Διευθύνσεως: Ὁδ. Σταδίου, 6. — 15 Αὐγούστου 1876

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΥΡΙΚΙΟΝ ΔΑΝΚ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 497.

Καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας.—Ἀν Ὁ λόγος.

Ἡμέραν τινὰ, εἰσερχόμενος εἰς τοῦ γειτονός του, ὁ διδάσκαλος ἀκούει τὸν Παῦλον λέγοντα εἰς τὸν πατέρα του: «Ἐὰν δὲν πρέπῃ νὰ ἐξοδεύωμεν τὰ χρήματά μας ἄνευ ἀνάγκης, διατὶ δὲν κατασκευάζομεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι τὰ φορέματά μας, τὰ ὑποδήματά μας, τὰ ἄροτρα καὶ τὰς δικέλλας μας;»

Ὁ πατὴρ ἀπεκρίθη: «Διότι δὲν εἰξεύρομεν νὰ κατασκευάσωμεν ὅλα ταῦτα τὰ πράγματα.»

— Δὲν εἶναι μόνον ὁ λόγος οὗτος, προσέθηκεν ὁ διδάσκαλος, ἀλλὰ προσέτι διότι τὰ πράγματα ταῦτα θὰ μᾶς στοιχίσωσι περισσότερον.

Καὶ ἐπειδὴ οἱ παρευρισκόμενοι ἐφάνησαν ἐκπεπληγμένοι, ὁ διδάσκαλος ἀπετάθη εἰς τὴν μητέρα τοῦ Παύλου: «Ἂς ἴδωμεν, γείτων, πόσος καιρὸς σᾶς χρειάζεται διὰ νὰ κλώσητε τὸ ἔριον, νὰ τὸ ὑφάνητε καὶ νὰ τὸ κατασκευάσητε ἐνδύματα δι' ὅλην σας τὴν οἰκογένειαν;»

— Διακόσιαι ἴσως ἡμέραι.

— Καὶ πόσον ἀξίζει ἡ ἡμέρα;

— 4 δραχμὴν καὶ 50 λεπτά.

— 200 ἡμέραι, κάμνουν λοιπὸν 300 δραχμάς.

Ἀγοράζουσα δὲ τὰ ἐνδύματα ταῦτα θὰ δαπανήσητε 100 δρ.

Καὶ ἐὰν ἐνήθετε, ὑφαίνετε καὶ ἐῤῥάπτετε ὅλην τὴν ἡμέραν, τίς θὰ ἐκαθάριζε τὴν οἰκίαν σας, τίς θὰ ἐμαγείρευε, τίς θὰ ἐπεριποιεῖτο τὰ ζῶά σας;

Καὶ σὺ, γεῖτον, θὰ κατεσκεύαζες τόσον γρήγορα ἓν ἄροτρον ὅσον ὁ σιδηρουργός;

— Ὄχι βεβαίως.

— Καὶ ποῦ θὰ ἀγοράζετε τὸν σίδηρον; Θὰ τὸν κατεσκευάζετε ὡς καὶ τὸν χαλκὸν καὶ τὰ ἄλλα μέταλλα, ὧν ἠδύνασθε νὰ ἔχητε ἀνάγκην;

Εἶναι λοιπὸν εὐτύχημα, ἐξηκολούθησεν ὁ διδάσκαλος, ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι οὕτως διῃρημένη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὥστε οἱ μὲν νὰ κατασκευάζωσι δικέλλας, οἱ δὲ ἄροτρα, οἱ ἄλλοι ὡρολόγια, βιβλία, ὑποδήματα. Ὅστις κατασκευάζει πάντοτε τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, τὸ κατασκευάζει καλῶς καὶ ταχέως.

— Διὰ τοῦτο μὲ κάμνετε καὶ γράφω πολλάκις τὴν αὐτὴν φράσιν, εἶπεν ὁ Παῦλος.

— Βέβαια, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος μειδιῶν. Ὅστις θὰ εἶχε νὰ γράφῃ πολλὰς φράσεις διὰ νὰ τὰς πωλήσῃ, θὰ ἐφεύρισκε τὴν τυπογραφίαν, ἢ καὶ τὰς χαλυβδίνας μόνον γραφίδας. Ὁ κάμνων πάντοτε τὴν αὐτὴν ἐργασίαν σκέπτεται νὰ καταστήσῃ τὴν ἐργασίαν ταύτην εὐκολωτέραν ἢ παραγωγικωτέραν· ἐφευρίσκει ἐργαλεῖα, ὕστερον μηχανὰς· διὰ τῶν μηχανῶν κατασκευάζει χιλιάκις ἢ καὶ δεκάκις χιλιάκις περισσότερα, ἢ διὰ τῶν χειρῶν.

Ἄλλοτε, ὁ ἄνθρωπος ἔφερεν ὁ ἴδιος τὰ βάρη του· ὕστερον ἐξημέρωσε τὸν ἵππον, ὁ ὁποῖος φέρει τὸ διπλοῦν ἢ τὸ τριπλοῦν βάρος· ἀκολούθως ἐφευρέθη ἡ ἅμαξα, ἥτις φέρει δεκαπλάσιον βάρος· καὶ τέλος ἡ ἀτμάμαξα, ἡ ὁποία σύρει χιλιοπλάσιον βάρος τρέχουσα.

— Πῶς λέγονται, ἠρώτησεν ἓν παιδίον, οἱ κατασκευάζοντες τὰς ἀτμαμάξας;

— Μηχανικοί! εἶπεν ὁ Παῦλος. Ἀτμαμάξας λοιπὸν κατασκευάζει ὁ μεγαλήτερος ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου;

— Ὄχι μόνος του, λέγει ὁ διδάσκαλος. Ἐκεῖνος, ὅστις ἐσπούδασε τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν μηχανικὴν—λέγεται μηχανικὸς—κάμνει τὸ σχέδιον. Ὁ πρωτοπλάστης κάμνει τὸ πρότυπον ἐν σμικρῷ, ὕστερον διαιροῦσι τὴν μηχανὴν εἰς διάφορα μέρη καὶ ἕκαστος ἐργάτης κατασκευάζει ἓν μέρος, πάντοτε τὸ αὐτὸ, διὰ νὰ τὸ κατασκευάζῃ καλῶς· ὑπάρχουσιν ἐπίσης προσαρμοσταὶ καὶ ἄλλοι ἐργάται εἰς πᾶν μηχανουργεῖον.

— Καθὼς εἰς ἕνα μεγάλον κτῆμα, εἶπεν ὁ πατὴρ τοῦ Παύλου, ὑπάρχει βουκόλος, ποιμὴν, εἷς ἢ πολλοὶ ζευγηλάται, νέαι διὰ τὸν ὀρνιθῶνα καὶ ἄλλοι διάφοροι ἐργάται, ἔχων ἕκαστος τὴν εἰδικότητά του, καὶ ὅλοι οὗτοι οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες διευθύνονται ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου, ἢ τοῦ ἐνοικιαστοῦ, ἢ καὶ τοῦ ἐπιστάτου, ὁ ὁποῖος χωρὶς νὰ ἀσχολῆται εἴς τι διὰ τῶν χειρῶν, ἔχει οὐ μικρὰν ἐργασίαν.

— Διατί λοιπὸν, Παῦλε, ἐπανέλαβεν ὁ διδάσκαλος, ὑπάρχει ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας;

— Ἵνα ἕκαστος δύναται νὰ παράγῃ καλλήτερον, ταχύτερον καὶ εὐθηνότερον.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ ταῦτα, ὁ Παῦλος ἀπέδει-

ξεν ἔν τινι εὐκαιρίᾳ εἰς τοὺς συμμαθητάς του ὅτι ὠφελήθη ἐκ τῆς συνδιαλέξεως ταύτης.

Ἡ ἀνταλλαγή.

Ἦτον ἡ ἡμέρα τῆς πανηγύρεως καὶ ὁ καιρὸς τῶν παύσεων. Ὁ Ἰωάννης, μὲ τὰ θυλάκια πλήρη βώλων, ἐξήρχετο τῆς οἰκίας, ζητῶν τινὰ νὰ παίξῃ. Ἀπήντησε τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος ἐγύριζε τὴν σβοῦράν του. Ὁ Ἰωάννης τῷ προσφέρει βώλους διὰ νὰ λάβῃ τὴν σβοῦράν του. Ἀλλ' ὁ Πέτρος προτιμᾷ νὰ μὴν τὴν ἀλλάξῃ διότι ἔχει μόνον μίαν. Ὁ Ἰωάννης τῷ προσέφερε διαδοχικῶς δέκα, δέκα πέντε, εἴκοσι βώλους, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ Παῦλος, ὅστις ἔφθασε τὴν στιγμὴν ἐκείνην, τὸν ἤκουσε καὶ ἐπειδὴ ἔχει τρεῖς σβούρας ὄχι ὅμως καὶ βώλους, δέχεται τὴν ἀλλαγήν, καὶ οἱ τρεῖς φίλοι προσπαθοῦσι τὶς αὐτῶν νὰ γυρίσῃ κάλλιον τὴν σβοῦράν του.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παίξῃ τις ἡσύχως τὴν ἡμέραν ἐκείνην· διότι κάθε στιγμὴν διήρχοντο τῆς ὁδοῦ ἄνθρωποι καὶ ἅμαξαι, καὶ μετ' ὀλίγον ὁ Ἰωάννης, ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἔθεσαν τὰς σβούρας εἰς τὰ θυλάκιά των καὶ ἠκολούθησαν τὸν κόσμον μέχρι τῆς ἀγορᾶς.

Ὑπῆρχον πολλὰ πράγματα ἐκτεθειμένα. Εἰς τοὺς μὲν ἐπώλουν ὑποδήματα, εἰς τοὺς ἄλλους τσαρούχια, ἐδῶ περικνημῖδας, ἐκεῖ μαχαίρια, γλυκύσματα, βιβλία, ἐπενδύτας, πτυάρια καὶ μυρία ἄλλα πράγματα. Μακρύτερον ἦτον ἡ ἀγορὰ τῶν ζώων, καὶ ἀριστερὰ σχοινοβάται καὶ οἰνοπῶλαι, οἵτινες εἶχον στήσει ἐν ὑπαίθρῳ τὰς σκηνάς των.

Τὰ ἐκθέματα ἐνθύμισαν εἰς τὸν Παῦλον ὅ,τι περὶ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας ἤκουσεν εἰς τὴν οἰκίαν των, καὶ τὸ ἐδιηγήθη εἰς τοὺς συμμαθητάς του. Ἐννόησαν πάραυτα ὅτι, ἅμα κατασκευάσῃ τις περισσότερα πράγματα τῶν ὅσων ἔχει ἀνάγκην ὁ ἴδιος, τὰ ἀνταλλάσσει μὲ πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει ἡ δυσκόλως παράγει· μήπως ὑπὸ τοιούτους ὅρους πρὸ ὀλίγου δὲν ἀντηλλάγησαν οἱ βῶλοι;

Ἀλλά, φεῦ! οὐδεὶς θὰ τοῖς ἔδιδεν εἰκόνας, γλυκύσματα διὰ τοὺς βώλους ἢ τὰς σβούρας των!

Διατί;

Δὲν εἶχον ἀνάγκην ἐξηγήσεως. Τί θὰ ἔκαμνεν ὁ ζαχαροπλάστης τὰ παιγνίδιά των;

— Ὦ! ἐὰν εἴχομεν χρήματα!

— Ὅταν μεγαλώσωμεν θὰ κερδίζωμεν.

— Ἀλλὰ διατί μὲ τὰ χρήματα ἀγοράζει τις ὅ,τι θέλει; λέγει ὁ Ἰωάννης.

— Ναί, διατί; ἐπανέλαβον οἱ ἄλλοι.

— Ὁ διδάσκαλος εἶναι ἐκεῖ κάτω, λέγει εἷς ἐξ αὐτῶν, ὑπάγωμεν νὰ τὸν ἐρωτήσωμεν.

Καὶ ἔτρεξαν πρὸς αὐτόν.

— Διδάσκαλε, διατί ἀγοράζει τις ὅ,τι θέλει μὲ τὰ χρήματα;

— Πρῶτον, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος, δὲν ἀγοράζει τις ὅ,τι θέλει μὲ τὰ χρήματα· π. χ. πωλεῖς τὰ ὦτά σου;

— Ὦ ὄχι, ἀπήντησαν ἅπαντα μιᾷ φωνῇ.

— Καλῶς. Ἀγοράζει τις λοιπὸν ὅ,τι πωλεῖται. Καὶ διατί ὁ μαχαιροποιὸς ἐκεῖνος θέλει νὰ πωλήσῃ τὰ μαχαίριά του;

— Διὰ νὰ ἔχῃ χρήματα.

— Καὶ τί νὰ κάμνῃ τὰ χρήματα; Θὰ τὰ φάγῃ; Δοκίμασε νὰ φάγῃς τὸ τάλληρον τοῦτο.

— Δὲν θὰ φάγῃ τὰ χρήματα, ἀλλὰ θὰ ἀγοράσῃ ἄρτον καὶ κρέας, ἀπήντησεν ὁ Ἰωάννης.

— Ἢ καὶ ἐνδύματα, προσέθηκεν ὁ διδάσκαλος, ἢ θὰ πληρώσῃ τὸ ἐνοίκιόν του, ἢ θὰ ἀγοράσῃ σίδηρον, ἢ ἄλλο τι.

Πράγματι, οὐδ' αὐτὸς τὸ γνωρίζει ἀκόμη. Ἔχει πιθανῶς ἀνάγκην πολλῶν πραγμάτων, καὶ, ὅταν θὰ ἔχῃ τὰ χρήματα, θὰ σκεφθῇ τί χρῆσιν αὐτῶν πρέπει νὰ κάμῃ.

Πολλοὶ ἄνθρωποι ἦλθον νὰ ὁμιλήσωσι μὲ τὸν διδάσκαλον, ὁ ὁποῖος ἠναγκάσθη νὰ ἀφήσῃ τὰ παιδία. Ἀπερχόμενος δὲ τὰ προέτρεψε νὰ ὑπάγωσι τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν του μετὰ τῶν συμμαθητῶν των, διὰ νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν ὁμιλίαν ταύτην.

Α. Βερναρδάκης.

Ἕπεται συνέχεια.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΚΗΡΙΟΥ

Συνέχεια τοῦ σελ. 498.

Φλόγες τινὲς παρουσιάζονται ὅλως ἰδιοτρόπως, ὥστε χρειάζεται πολλὴ ἐπιτηδειότης καὶ λεπτότης παρατηρήσεως ὅπως ἐννοήσωμεν εἰς ποῖον εἶδος καύσεως ἀνήκουσι.

Οὕτως ἔχω ἐδῶ μίαν κόνιν, τὴν κιτρίνην ταύτην, ἥτις εὐκολώτατα φλογίζεται, καὶ σύγκειται ἐκ μορίων κεχωρισμένων. Καλεῖται *λυκοπόδιον*, ὡς καὶ τὸ φυτὸν ἐξ οὗ ἐξάγεται, καὶ ἕκαστον τῶν μορίων τούτων ἂ βλέπετε ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν φλόγα καὶ ἰδιαίτερον καπνόν· ἂν ὅμως τὰ ἴδητε νὰ καίωνται, θὰ νομίσετε ὅτι τὸ ὅλον παράγει μίαν μόνην φλόγα. Ἂς ἀνάψωμεν ὀλίγην ποσότητα, διὰ νὰ ἴδητε τὸ ἀποτέλεσμα. Εἴδετε· εἴχομεν μίαν καὶ μόνην φλόγα, ὡς ἐφαίνετο· ἠκούσατε ὅμως καὶ κρότους, οἵτινες σᾶς ἀπεδείκνυον ὅτι ἡ καῦσις δὲν ἦτον οὔτε συνεχὴς οὔτε κανονική. Τὴν σκόνιν αὐτὴν μεταχειρίζονται εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν πυροτεχνημάτων, καὶ εἰς τὸ θέατρον ὅταν θέλωσι νὰ μιμηθῶσι τὴν ἀστραπήν, καὶ ἡ μίμησις εἶναι πολὺ ἐπιτυχής. (*Ὁ καθηγητὴς ἐπαναλαμβάνει δὶς τὸ πείραμα, φυσῶν τὸ λυκοπόδιον διὰ καλάμου σωλῆνος εἰς τὴν φλόγα λύχνου οἰνοπνεύματος.*) Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς καύσεως δὲν εἶναι τὸ ἴδιον ὡς τὸ τῶν ρινισμάτων, εἰς ὃ θὰ ἐπανέλθωμεν.

Ἂν λάβωμεν κηρίον καὶ ἐξετάσωμεν τὸ μέρος τῆς φλογὸς τὸ φαινόμενον ὡς λαμπρότερον, εὑρίσκομεν τὰ μικρὰ ἐκεῖνα μελανὰ μόρια, τὰ ὁποῖα πολλάκις εἴδετε ἐκπεμπόμενα ἐκ τῆς φλογός. Θὰ ἴδωμεν νὰ τ' ἀποχωρίσωμεν κατ' ἰδιαιτέραν τινὰ μέθοδον. Λαμβάνω λοιπὸν τὸ κηρίον τοῦτο. Ἀφαιρῶ ὅσον μέρος ἔτρεξεν ἐξ αἰτίας τοῦ ρεύματος. Τώρα ἂν λάβω σωλῆνα ὑάλινον, καὶ τὸν βυθίσω, ὡς εἰς τὸ πρῶτον ἡμῶν πείραμα, εἰς τὸ λαμπρὸν μέρος τῆς φλογός, ἀλλ' ὀλίγον ὑψηλότερον, θὰ ἴδητε τί θὰ συμβῇ. Τὴν πρώτην φορὰν εἴδατε νὰ ἐβγαίνῃ λευκὸς ἀτμός. Τώρα θὰ τὸν ἴδητε μαῦρον. Βλέπετε; Ἰδοὺ, ἔρχεται, μαῦρος ὡς τὴν μελάνην. Οὐδόλως ὁμοιάζει τὸν πρῶτον ἐκεῖνον, καὶ ἂν πλησιάσωμεν εἰς αὐτὸν τὸ κηρίον, θὰ τὸ σβόσῃ, ἀντὶ ν' ἀνάψῃ ὁ ἴδιος. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ μόρια, ὡς σᾶς εἶπον, εἶναι ὁ καπνὸς τοῦ κηρίου, καὶ ἤκουσα ὅτι ἄτακτα παιδία,—ἠξεύρω ὅμως ὅτι κἀνὲν ἀπὸ σᾶς δὲν εἶναι ἐξ αὐτῶν,—διασκεδάζουν ἐνίοτε περιφέροντα τὸ κηρίον ὑπὸ τὴν δροφὴν τοῦ δωματίου ὅταν εἶναι ἀρκετὰ χαμηλὴ, καὶ γράφουν εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ καπνοῦ. Ἀλλὰ τί εἶναι κυρίως αὐτὴ ἡ μαύρη οὐσία; Τίποτε ἄλλο, παρὰ ὁ ἄνθραξ

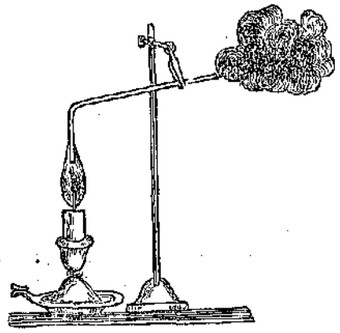

Σχ. 17.

ὅστις εἶναι εἰς τὸ κηρίον. Καὶ πῶς λοιπὸν ἐξέρχεται; Βέβαιον εἶναι ὅτι ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ κηρίου, διότι ἀλλέως θὰ ἦτον ἀδύνατον νὰ τὴν συνάξωμεν, καὶ νὰ τὴν κλείσωμεν καὶ εἰς φιάλην. Προσέξατε διὰ νὰ μ' ἐννοήσητε. Δὲν φαντάζεσθε πιστεύω ὅτι ὅλα ἐκεῖνα τὰ μελανὰ μόρια, τὰ ἄτομα τῆς καπνιᾶς ὅσα πετοῦν εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν τῶν πόλεων, μάλιστα ὅπου ὑπάρχουσι πολλὰ ἐργοστάσια, αὐτὰ ἀποτελοῦσι τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὡραιότητα τῆς φλογός, καιόμενα εἰς αὐτὴν ὡς εἴδομεν νὰ καίωνται τὰ ρινίσματα τοῦ σιδήρου. Ἰδοὺ τὸ μεταλλικὸν αὐτὸ ὕφασμα. Εἶναι τόσον πυκνὸν, ὥστε ἡ φλὸξ δὲν διέρχεται

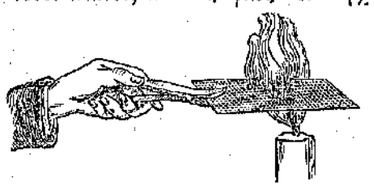

Σχ. 18.

διὶ αὐτοῦ. Ὅταν τὸ καταβιβάσω μέχρι τοῦ μέρους τοῦ λαμπροτέρου τοῦ κηρίου, θὰ ἴδητε ὅτι θὰ νικήσῃ τὴν φλόγα, καὶ μόνον σύννεφον καπνοῦ θὰ διέλθῃ δι' αὐτοῦ.

Πρέπει νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι ὅταν ὕλη τις καίηται καθὼς τὰ σιδηροῤῥινίσματα εἰς τὴν πυρῖτιν χωρὶς νὰ ἐξατμισθῇ, καὶ εἴτε γίνεται ῥευστὴ, ἢ μένῃ στερεὰ, τότε ἀποκτᾷ μεγίστην λάμψιν. Λαμβάνω καὶ ἄλλα τινὰ παραδείγματα, ἐκτὸς τοῦ κηρίου, διὰ νὰ πεισθῆτε περὶ τούτου· διότι ὅ,τι ἔχω νὰ σᾶς εἰπῶ, ἐφαρμόζεται εἰς ὅλας τὰς οὐσίας, εἴτε καίονται εἴτε καὶ ὄχι. Ὅλαι εἶναι λαμπρόταται ἂν μένωσι στερεαὶ, καὶ τὴν λαμπρότητα δίδουσιν εἰς τὴν φλόγα τὰ στερεὰ μόρια τὰ εὑρισκόμενα εἰς αὐτήν.

Ἰδοὺ τοῦτο τῆς πλατίνης τὸ σύρμα. Ἡ πλατινα εἶναι σῶμα μὴ διαλυόμενον εἰς τὸ πῦρ. Βλέπετε, ὅταν τὸ θερμαίνω εἰς τὴν φλόγα, πόσον λαμπρὸν γίνεται. Θὰ ἐλαττώσω τὴν φλόγα, ὥστε νὰ λάμπῃ ἀσθενῶς, καὶ θὰ ἴδητε ὅτι ἡ πλάτινα, ἂν καὶ ὀλίγον ἐθερμάνθη, δίδει ὅμως πολὺ λαμπρότερον φῶς. Εἰς τὴν φλόγα αὐτὴν περιείχετο ἄνθραξ. Τώρα θὰ μεταχειρισθῶ ἄλλην, ὅπου ἄνθραξ νὰ μὴ ὑπάρχῃ. Ἰδέτε, εἰς τὸ ἀγγεῖον τοῦτο περιέχεται ὕλη τις καύσιμος, ἀτμὸς ἢ ἀέριον, ἢ ὅπως θέλετε νὰ τ' ὀνομάσητε, ἥτις καίει χωρὶς κἀνὲν στερεὸν ἄτομον. Εἰς αὐτὴν τώρα ῥίπτω τὴν στερεὰν ταύτην οὐσίαν, καὶ βλέπετε πόσον ἰσχυρὰν θερμότητα λαμβάνει διὰ μιᾶς ἡ φλὸξ, καὶ πῶς λάμπει ὅ,τι εἰς αὐτὴν ἔρριψα.—Οὗτος ἐδῶ εἶναι ὁ σωλὴν ὅστις χρησιμεύει ὡς ἀγωγὸς εἰς τὸ ἀέριον τὸ καλούμενον *ὑδρογόνον*. Περὶ αὐτοῦ περισσότερα θὰ εἰπῶμεν μίαν ἄλλην ἡμέραν. Τοῦτο δὲ εἶναι ἄλλη τις οὐσία, ὀνομαζομένη *ὀξυγόνον*, δι' ἧς ἠμποροῦμεν νὰ καύσωμεν τὸ ὑδρογόνον. Ἂν καὶ ἡ μίξις των δίδει θερμότητα πολὺ ἀνωτέραν ἀφ' ὅσην παράγει τὸ κηρίον, φῶς ὅμως δίδει ὀλίγον. Ἂν ὅμως προσθέσωμεν στερεόν τι σῶμα, θὰ ἔχωμεν ἀμέσως μεγάλην λάμψιν. Ἰδοὺ, ἂς λάβω ὀλίγην τίτανον, ἀσβέστην, ὅλην ἥτις δὲν καίεται, δὲν ἐξατμίζεται ὑπὸ τῆς θερμότητος, καὶ διὰ τοῦτο μένει στερεὰ καὶ διατηρεῖ τὴν θερμότητά της· θὰ ἴδητε τί θὰ γίνῃ. Τὸ ὑδρογόνον, ἑνούμενον μετὰ τοῦ ὀξυγόνου, ἀναπτύσσει μεγίστην θερμότητα, ἀλλὰ φῶς μέχρι τοῦδε πολὺ ὀλίγον, οὐχὶ διότι λείπει ἡ θερμότης, ἀλλὰ διότι λείπουν μόρια δυνάμενα νὰ μείνωσι στερεά. Θέλετε νὰ σᾶς τὸ ἀποδείξω; Ἂς θέσωμεν τὸ τεμάχιον τοῦτο τῆς ἀσβέστου εἰς τὴν φλόγα τοῦ ὑδρογόνου τοῦ καίοντος ἐντὸς τοῦ ὀξυγόνου. Ἰδέτε λάμψιν! Θαυμάσιον φῶς, οὐχὶ κατώτερον τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς, καὶ ἴσον σχεδὸν πρὸς τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου. Ἔχω ἐδῶ καὶ ἓν τεμάχιον ξυλάνθρακος. Καιόμενον καὶ αὐτὸ ἐκεῖ, θὰ μᾶς φωτίσῃ ἀπαραλλάκτως ὡς ἂν ἦτον εἰς ἑστίαν κηρίου. Ἡ θερμότης τῆς φλογὸς τοῦ κηρίου ἀποσυνθέτει

τὸν ἀτμὸν τοῦ κηροῦ ἢ ἀλείμματος καὶ ἐλευθερόνει τὰ μόρια τοῦ ἄνθρακος. Αὐτὰ δὲ ἀνάπτονται τότε καθὼς τὰ συνιστῶντα τὸ τεμάχιον τοῦτο τοῦ ξυλάνθρακος, καὶ ὑψοῦνται εἰς τὸν ἀέρα. Καιόμενα ὅμως, ποτὲ ὑπὸ σχῆμα ἄνθρακος δὲν μακρύνονται ἀπὸ τοῦ κηρίου, ἀλλὰ ἀφανίζονται εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, μεταβαλλόμενα εἰς ἀόρατόν τινα οὐσίαν, περὶ ἧς θὰ σᾶς εἰπῶ ἄλλοτε.

Δὲν σᾶς φαίνεται θαῦμα αὐτὴ ἡ μεταμόρφωσις; Δὲν ἀπορεῖτε νὰ βλέπετε τὸν μαῦρον καὶ ῥυπαρὸν αὐτὸν ἄνθρακα νὰ γίνεται τόσον λαμπρός; Ἰδοὺ ἐν συνόψει τὸ πρᾶγμα. Πᾶσα λαμπρὰ φλὸξ περιέχει στερεὰ μόρια. Τὸ ζωηρὸν φῶς μᾶς δίδεται ὑπὸ παντὸς σώματος τὸ ὁποῖον παράγει τὰ στερεὰ μόρια εἴτε ἐν ᾧ καίεται, ὡς τὸ κηρίον, εἴτε εὐθὺς μετὰ ταῦτα, ὡς εἴδομεν εἰς τὸ πείραμα τῆς πυρίτιδος καὶ τῶν σιδηροῤῥινισμάτων.

Ἂς σᾶς δώσω καὶ ἄλλα τινὰ παραδείγματα. Ἰδοὺ τεμάχιον φωσφόρου. Ἡ φλὸξ τὴν ὁποίαν παράγει εἶναι λαμπρά. Ἐκ τούτου λοιπὸν πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ὁ φωσφόρος, εἴτε ὅταν καίηται, εἴτε ἀμέσως μετὰ ταῦτα, παράγει στερεὰ μόρια. Ἀνάπτω τὸν φωσφόρον μου, καὶ τὸν καλύπτω διὰ ὑαλίνου κώδωνος, διὰ νὰ μὴ μὲ διαφύγῃ κἀνέν του μέρος. Τί εἶναι λοιπὸν ὅλος οὗτος ὁ καπνός; Ὁ καπνὸς εἶναι αὐτὰ τὰ στερεὰ μόρια, τὰ παραγόμενα ὑπὸ τῆς καύσεως τοῦ φωσφόρου. Ἰδοὺ δύο ἄλλαι οὐσίαι, χλωρικὸν ἅλας καὶ ἔνθειον στίμμι. Θὰ τὰς ἀναμίξω ὀλίγον, καὶ θὰ καύσωσι

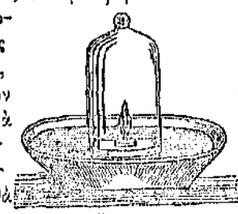

Σχ. 19.

δώσω καὶ ἓν παράδειγμα χημικῆς ἐνεργείας, καὶ εὐθὺς θ' ἀνάψωσι. *(Ὁ καθηγητὴς ἀνάπτει τὸ μίγμα καθ' ὃν τρόπον εἶπε.)* Ἰδέτε μόνον, καὶ θὰ ἐννοήσητε ἂν ἡ καῦσις παράγῃ ἢ ὄχι στερεὰ μόρια. Σᾶς εἶπα τοὺς λόγους δι' ὧν ἠμπορεῖτε νὰ κρίνητε τί συμβαίνει καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην. Ἠξεύρετε ὅτι ἡ λαμπρὰ αὕτη φλὸξ εἶναι τὰ στερεὰ μόρια τὰ μεταβαίνοντα εἰς τὸν ἀέρα.

Ὁ προπαρασκευαστής μου ἡτοίμασεν ἐκεῖ εἰς τὴν ἑστίαν του ἓν θερμότατον χωνευτήριον. Ἂν ῥίψω εἰς αὐτὸ ὀλίγα ῥινίσματα ψευδαργύρου, θὰ δώσωσι φλόγα ὡς τὴν τῆς πυρίτιδος. Σᾶς δεικνύω αὐτὸ τὸ πείραμα, διότι εὔκολον σᾶς εἶναι νὰ τὸ ἐπαναλάβητε οἱ ἴδιοι. Παρετηρήσατε τί ἀποτέλεσμα δίδει ἡ καῦσις τούτου τοῦ ψευδαργύρου. Βλέπετε, καίει σχεδὸν ὅσον λαμπρῶς καὶ τὸ κηρίον. Ἀλλὰ τί εἶναι οὗτος ὁ καπνός, τί εἶναι ὅλαι αὗται αἱ μικραὶ κλωσταὶ ὡς τρίχες, αἱ ὁποῖαι πετοῦν πρὸς σᾶς, ἀφ' οὗ σεῖς δὲν ἠμπορεῖτε νὰ ἔλθητε πρὸς αὐτάς; Καὶ εἰς τὸ χωνευτήριον μᾶς μένει πολλὴ ἐξ αὐτῆς τῆς τριχοειδοῦς ὕλης. Λαμβάνω ἓν τεμάχιον ψευδαργύρου πάλιν, διὰ νὰ σᾶς δείξω ἄλλο ἁπλούστερον πείραμα. Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι τὸ ἴδιον. Ἰδοὺ ὁ ψευδάργυρος, ἰδοὺ καὶ ἡ ἑστία. *(Ὁ καθηγητὴς δεικνύει φλόγα ὑδρογόνου ἐκ σωλῆνος ἐξερχομένην.)* Ἂς προσπαθήσωμεν νὰ καύσωμεν τὸ μέταλλον. Ἰδοὺ ἀνάπτει. Ἰδοὺ ἡ καῦσις, καὶ ἰδοὺ ὅτι παράγει οὐσίαν λευκήν. Οὕτως, ἂν παραβάλω τὴν φλόγα τοῦ ὑδρογόνου πρὸς κηρίον, καὶ σᾶς δείξω οὐσίαν ὡς τὸν ψευδάργυρον καίουσαν εἰς τὴν φλόγα, θὰ ἐννοήσετε ὅτι ἡ οὐσία αὐτὴ καίει μόνον ἐν ὅσῳ ἐπενεργεῖ ἐπ' αὐτῆς ἡ θερμότης, ἐν ὅσῳ εἶναι θερμή. Τώρα λαμβάνω φλόγα ὑδρογόνου, καὶ προσθέτω εἰς αὐτὴν τὴν λευκὴν ταύτην οὐσίαν διὰ τοῦ ψευδαργύρου. Ἰδέτε πόσον ἡ οὐσία αὕτη τώρα λάμπει μόνον διότι εἶναι στερεά.

Θὰ μεταχειρισθῶ πάλιν φλόγα ὡς αὐτὴν ἣν εἴχομεν καὶ ὡς τώρα, καὶ θὰ ἐλευθερώσω τὰ μόρια τοῦ ἄνθρακος. Ἰδὼ ἔχω *καφέτην*, ὕλην ἥτις καιομένη δίδει καπνόν. Δι' αὐτοῦ τοῦ σωλῆνος θὰ στείλωμεν τὰ μόρια ταῦτα τοῦ καπνοῦ ν' ἀπαντήσωσι τὴν φλόγα τοῦ ὑδρογόνου. Θὰ ἰδῆτε ὅτι θ' ἀνάψωσι καὶ θὰ γίνωσι φωτεινά, διότι ἐκ δευτέρου τὰ ἐθερμάναμεν. Ἰδοὺ, φλογίζονται· τὰ μόρια τοῦ ἄνθρακος ἀνάπτουσι πάλιν. Διὰ νὰ διακρίνητε ὅτι εἶναι χωριστὰ ἄτομα, ἀρκεῖ ὀπίσω αὐτῶν νὰ θέσητε φύλλον χαρτίου. Λυτά, εἰσερχόμενα εἰς τὴν φλόγα, ἀνάπτονται ὑπὸ τῆς θερμότητος, καὶ ἀναφθέντα παράγουσι τὴν μεγάλην ταύτην λάμψιν. Ὅταν τὰ μόρια δὲν εἶναι κεχωρισμένα, δὲν λάμπουσι παντελῶς. Ἡ φλὸξ τοῦ γαιάνθρακος εἶναι λαμπρά, διότι καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐκπέμπονται μόρια ἄνθρακος καθὼς καὶ ἐκ τοῦ κηρίου. Ὅλ' αὐτὰ ἠμπορῶ νὰ τ' ἀλλάξω. Ἰδοὺ φέρ' εἰπεῖν ὡραία φλὸξ ἀερίου. Ἂν εἰς αὐτὴν προσθέσω ἀρκετὸν ἀέρα ὥστε νὰ καύσῃ τὸν ἄνθρακα πρὶν ἀναπτυχθῶσιν αὐτὰ τὰ μόρια, ὁμοίαν λάμψιν δὲν θὰ ἔχω. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ νὰ θέσω ὑπὲρ τὸ ἀέριον καλύπτραν μεταλλικοῦ ὑφάσματος. Ὅταν ἀνάψω ὑπὲρ τὴν καλύπτραν τὸ ἀέριον, καίει ἄνευ λάμψεως, διότι ἔλαβε πολὺν ἀέρα πρὶν φθάσῃ ἐκεῖ ὅπου καίει. Ἂν δ' ἀνασηκώσω τὴν καλύπτραν, θὰ ἰδῆτε ὅτι ὑπ' αὐτὴν τίποτε δὲν καίει. Τὸ ἀέριον περιέχει ἀρκετὸν ἄνθρακα· ἀλλὰ καίεται πρὶν ὁ ἀὴρ φθάσῃ καὶ μιχθῇ μετ' αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ἡ φλὸξ μένει κυανῆ καὶ ὠχρά. Ἂν καὶ εἰς αὐτὸ ἐδῶ τὸ λαμπρὸν ἀέριον φυσήσω μετὰ τοσαύτης δυνάμεως, ὥστε νὰ κατανἀλωθῇ ὅλος αὐτοῦ ὁ ἄνθραξ πρὶν ἢ θερμανθῇ ἱκανῶς καὶ ἀνάψῃ, θὰ μᾶς δώσῃ καὶ αὐτὸ κυανῆν φλόγα. Ὁ μόνος λόγος δι' ὃν δὲν ἔχω λαμπρὰν φλόγα ὅταν φυσῶ εἰς τὸ ἀέριον, εἶναι ὅτι ὁ ἄνθραξ αὐτοῦ, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀέρος,

καταναλίσκεται πρὶν ἀναπτυχθῇ εἰς τὴν φλόγα ἐλεύθερος ἢ διαλελυμένος εἰς μόρια. Ἡμόνη διαφορὰ εἶναι ὅτι τὰ στερεὰ μόρια δὲν χωρίζονται πρὶν καῇ τὸ ἀέριον, καὶ ἑπομένως δὲν ἠμποροῦσι νὰ καῶσιν εἰς αὐτὸ κεχωρισμένα.

Παρετηρήσατε ὅτι ὑπάρχουν τινὰ προϊόντα προκύπτοντα ἐκ τῆς καύσεως τοῦ κηρίου, καὶ ὅτι μερικὰ ἐκ τῶν προϊόντων τούτων δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἄνθραξ ἢ ὡς καπνιά· προσέτι δὲ ὅτι, καίοντες καὶ τὸν ἄνθρακα, ἔχομεν πάλιν ἄλλο προϊόν. Σπουδαῖον εἶναι νὰ μάθωμεν τί εἶναι τὸ νέον προϊὸν τοῦτο. Σᾶς ἔδειξα ὅτι κᾷ τι πετᾷ εἰς τὸν ἀέρα, καὶ θέλω νὰ ἐννοήσετε ὅτι τὸ κᾷ τι τοῦτο δὲν εἶναι ὀλίγον. Διὰ νὰ τὸ καταρθώσωμεν, ἂς ἐξετάσωμεν τὴν καῦσιν εἰς μεγαλητέρας ἀναλογίας. Ὁ ἀὴρ, θερμαινόμενος, ἀναβαίνει ὑπεράνω αὐτοῦ τοῦ κηρίου, καὶ δύω ἢ τρία πειράματα θὰ σᾶς δείξουν τὸ ῥεῦμα τοῦτο τὸ πρὸς τὰ ἄνω. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἰδῆτε καὶ τὴν ποσότητα τῆς ὕλης ἥτις ἀναβαίνει μετ' αὐτοῦ, θὰ προσπαθήσω δι' ἑνὸς πειράματος νὰ συλλάβω καὶ φυλακίσω μερικὰ ἐκ τῶν προϊόντων αὐτῆς τῆς καύσεως. Πρὸς τοῦτο ἔχω ἐδῶ τὴν μικρὰν αὐτὴν κύστιν ἢ φούσκαν, ἥτις θὰ μᾶς χρησιμεύσῃ εἰς τὸ νὰ μετριάσωμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προκειμένης καύσεως. Τώρα θὰ παράγω τὴν φλόγα ἥτις μᾶλλον ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν παρόντα σκοπόν μου. Τὸ πινάκιον τοῦτο παριστᾷ τὴν κοτύλην τοῦ κηρίου· τὸ οἰνόπνευμα τοῦτο εἶναι ἡ καύσιμος ἡμῶν ὕλη. Ἔπειτα θὰ θέσω τὴν καπνοδόχον ταύτην ἄνωθεν, διὰ νὰ μὴν ἀφήσωμεν τὰ διάφορα μέρη νὰ πλανηθοῦν ὅπου θέλουν. Ὁ προπαρασκευαστής μου θ' ἀνάψῃ τὴν καύσιμον ὕλην, καὶ ἐκεῖ ἐπάνω θὰ ἰδῶμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς καύσεως. Ὅ,τι εὑρίσκομεν ἐκεῖ εἰς τοῦ σωλῆνος τὴν ἄκραν, εἶναι τὸ αὐτὸ, ἐν γένει τοὐλάχιστον, μετὰ τοῦ προϊόντος τῆς καύσεως τοῦ κηρίου· ἐκτὸς ὅτι ἐδῶ δὲν ἔχομεν λαμπρὰν φλόγα, διότι μεταχειριζόμεθα ὕλην ἥτις δὲν περιέχει πολὺν ἄνθρακα. Ἰδέτε, θὰ κρατήσω αὐτὸ τὸ μικρὸν ἀερόστατον ὑπὲρ τὴν καπνοδόχον, ὄχι διὰ νὰ τὸ ἀφήσω νὰ πετάξῃ εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς δείξω τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀναθυμιάσεων τοῦ κηρίου, διότι εἶναι ὅμοιαι πρὸς τὰς ἀναθυμιάσεις αὐτῆς τῆς φλογός. *(Ἡ κύστις τίθεται ὑπὲρ τὸν σωλῆνα τῆς καπνοδόχου, καὶ ἀρχίζει ἀμέσως νὰ φουσκόνῃ.)*

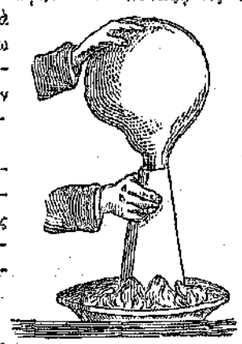

Σχ. 20.

Βλέπετε πῶς θέλει νὰ πετάξῃ· ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ κρατήσωμεν, διότι ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς συνάφειαν πρὸς τὸ φωταέριον τὸ καῖον ἐκεῖ ἐπάνω, καὶ τοῦτο θὰ ἦτον κακόν. *(Κατὰ διαταγὴν τοῦ καθηγητοῦ σβύνουσι τὸ φωταέριον τὸ καῖον εἰς λόγους ὑψηλότερα, καὶ τότε ἀφήνει τὴν κύστιν νὰ ὑψωθῇ.)* Τοῦτο δὲν σᾶς ἀποδεικνύει ὅτι πολλὴ ὕλη ἐξήρχετο ἐκ τῆς φλογός; Τώρα θὰ περάσωμεν διὰ τούτου τοῦ σωλῆνος *(θέτει ὑάλινον σωλῆνα ὑπεράνω κηρίου)* ὅλα τὰ προϊόντα τοῦ κηρίου τούτου, καὶ θὰ ἰδῆτε ὅτι ὁ σωλὴν θὰ σκοτισθῇ, δὲν θὰ εἶναι διαφανής. Ἂς λάβω τώρα ἄλλο κηρίον καὶ ἂς θέσω ἐπάνω του ὑάλινον ἀγγεῖον· ἂς θέσω δὲ φῶς εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος, μόνον διὰ νὰ ἰδῆτε τί συμβαίνει. Βλέπετε ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κώδωνος γίνεται νεφελώδης, καὶ ὅτι τὸ φῶς καίει ἀσθενέστερον. Τὰ ἐμποδίζοντα τὴν λαμπρότητα τοῦ φωτὸς εἶναι τὰ προϊόντα τῆς καύσεως, καὶ αὐτὰ ἀφαιροῦσι τὴν διαφάνειαν τῆς ἐπιφανείας τοῦ κώδωνος. Ἂν ὅταν ἐπιστρέψετε εἰς τὴν οἰκίαν σας λάβετε ἓν κοχλιάριον ἐκτεθειμένον εἰς τὸν ἀέρα, καὶ τὸ κρατήσητε ὑπεράνω κηρίου, ὄχι ὅμως οὕτως ὥστε νὰ τὸ μαυρίσητε, θὰ τὸ ἰδῆτε νὰ θαμβωθῇ καθὼς αὐτὸς ὁ κώδων. Ἂν κατορθώσητε νὰ λάβητε ἀργυροῦν πινάκιον, ἀκόμη καλήτερα θὰ ἐπιτύχῃ τὸ πείραμα.

Καὶ τώρα, διὰ νὰ ἔχητε καιρὸν νὰ σκεφθῆτε περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς προσοχῆς ἡμῶν συνδιαλέξεως, θὰ σᾶς εἰπῶ μόνον ὅτι τὴν θαμβότητα ταύτην προξενεῖ τὸ ὕδωρ. Εἰς τὴν προσεχῆ ἡμῶν συνέντευξιν θὰ σᾶς δείξω ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦτο ἠμποροῦμεν χωρὶς πολλῆς δυσκολίας νὰ τὸ καταστήσωμεν πάλιν βευστόν.

Α. Ρ. Ραγκαβης.

Ἕπεται συνέχεια.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΧΑΝΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΑΝΔΕΡΣΕΝ

Κατὰ τὸν MARC-MONNIER

Α'

Ὁ Χὰνς Χριστιανὸς Ἄνδερσεν ἀπέθανε τῇ 4 Αὐγούστου 1875. «Ὁ βίος μου, γράφει ὁ περιλάλητος οὗτος τῆς Δανίας διηγηματογράφος, εἶνε νοστιμώτατον διήγημα. Ἂν ὅτε μικρὸς, πτωχὸς καὶ ὁλομόναχος εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον ἤθελον ἀπαντήσει παντοδύναμόν τινα Μοῖραν καὶ αὕτη μοὶ ἤθελεν εἴπει· ἔκλεξον τὸ στάδιόν σου καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ βίου σου, θὰ σὲ προστατεύσω, θὰ σοῦ δείξω τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἂν ταῦτα μοὶ ἤθελεν εἴπει, ἀληθῶς ὁ βίος μου δὲν θὰ ἦτο εὐτυχέστερος οὔτε κάλλιον διατεταγμένος παρ' ὅσον πράγματι ἐγένετο. Τὰ κατὰ τὸν βίον μου θὰ διδάξωσι καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὅ,τι ἐδίδαξαν καὶ εἰς ἐμὲ αὐτὸν, ὅτι δῆλα δὴ ὑπάρχει Θεὸς ἐλέους διοικῶν τὰ πάντα ὡς ἄριστα».

Ἡ Δανία εἶνε χώρα ποιητική, χώρα παλαιῶν παραδόσεων καὶ δημοτικῶν ᾀσμάτων, εἶνε Βενετία τις μεγάλη, ἧς αἱ νῆσοι ἔχουσι δάση ἀντὶ παλατίων, καὶ πεδία χρυσίζοντα καὶ λειμῶνας πρασίνους· εἶνε κῆπος κάλλιστος.

Ἐπὶ μιᾶς τῶν νήσων τούτων ὑψοῦται ἡ πόλις ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ Ἄνδερσεν, ἡ Ὀδενσέη, τηρήσασα τοῦ Ὄδεν τὴν μνήμην καὶ τὸ ὄνομα. Ἐκεῖ ἐν ἔτει 1805, ἔζων ἐν πενιχρῷ δωματίῳ εἷς νέος καὶ μία νέα· ἠγαπῶντο τρυφερῶς. Οὐδὲν ἄλλο περιεῖχε τὸ δωμάτιον παρὰ μίαν κλίνην, ἓν ἀνάκλιντρον, καὶ ὑποδηματοποιοῦ σύνεργα. Εἰκόνες ἐκάλυπτον τοὺς τοίχους καὶ ὀλίγα καὶ ταπεινὰ *ῥάφια* ὑψηλά που κρεμασμένα ὑπεβάσταζον βιβλία καὶ τετράδια μουσικῆς. Ἦτο εἰκοσιδύο ἐτῶν ὁ νέος ἐργάτης καὶ εἶχε μόνος του κατασκευάσει τὰ ἔπιπλά του καὶ μόνος του ἐκ χονδρῶν σανίδων εἶχε πήξει τὴν νυμφικὴν παστάδα. Ἐπ' αὐτῆς ἐγεννήθη τῇ 2 Ἀπριλίου 1805 βρέφος πλῆρες ζωῆς, ἀλλὰ κλαῖον ἡμέραν νύκτα, ὅπερ βαπτισθὲν ἐπεκλήθη Χὰνς Χριστιανός. Ἄνδερσεν ἦτο τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ νέου ὑποδηματοποιοῦ.

Μετὰ ἑβδομήκοντα ἔτη, τῇ 2 Ἀπριλίου 1875 ἡ ἐπέτειος τῶν γενεθλίων τοῦ υἱοῦ τοῦ ὑποδηματοποιοῦ ἑωρτάσθη ἐν Δανίᾳ ὡς ἡμέρα ἐθνικὴ καὶ χαρμόσυνος· ὁ Χὰνς Χριστιανὸς Ἄνδερσεν ἦτο μέγας ἀνήρ. Καὶ τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἠναγκάσθη τόσα νὰ ἴδῃ ὁ γέρων καὶ εἰς τόσα νὰ παρευρεθῇ, ἔπιπτε κατάκοπος ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου του ἀνακράζων· «εἶμαι κατάκοπος ἀλλ' εὐτυχέστατος!»

Καὶ πῶς ἀπὸ τοσοῦτον εὐτελῶν ὁρμώμενος ἤρθη εἰς τηλικοῦτον ὕψος; Ὁ πατὴρ τοῦ Ἄνδερσεν ἂν καὶ τεχνίτης εἶχέ τινα ἀνάπτυξιν· ἀνεγίνωσκεν εἰς τὸν μικρὸν υἱόν του κωμῳδίας ἢ διηγήματα, σφόδρα δ' ἐλυπεῖτο διότι δὲν εἶχε τύχει τῆς δεούσης ἀγωγῆς. Ὀλίγον συνανεστρέφετο τοὺς ἀνθρώπους τῆς τάξεώς του καὶ τὴν Κυριακὴν ἐπορεύετο πρὸς περίπατον εἰς τὰ δάση, ἔνθα ἐπὶ ὥρας ἔμενε σιγῶν. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ δὲν εἶχε γνωρίσει εἰμὴ δυστυχίαν ἐν τῷ βίῳ.

Ὁ μικρὸς Ἄνδερσεν εἶχε πρὸς τούτοις γηραιὰν μάμμην, ἥτις εἶχε τὴν ἐπιστασίαν τοῦ κήπου τοῦ φρενοκομείου. Πολλάκις τὴν ἐπεσκέπτετο καὶ ἠρέσκετο εἰς τὸ νὰ παρατηρῇ τοὺς τρελλοὺς περιδιαβάζοντας εἰς τὴν αὐλήν, τοὺς ἤκουε περίφοβος ἅμα καὶ περίεργος συνομιλοῦντας καὶ πολλάκις ἐτόλμα νὰ τοὺς παρακολουθῇ ἵνα ἀκούῃ τὸ τέλος τῆς συνομιλίας των. Μετὰ πολλῆς λαμπρότητος διηγεῖταί που τὴν ἐντύπωσιν ἣν διὰ παντὸς ἐνεποίει αὐτῷ ἡ ἀνάμνησις τοῦ τρόμου, εἰς ὃν τὸν εἶχεν ἐμβάλλει τρελλή τις γυνή, ὅτε ποτὲ εἶχε παρὰ πολὺ τολμήσει. Ἦτο ἄλλως ὁ Ἄνδερσεν, ὡς πάντες οἱ ἔχοντες λίαν ἀνεπτυγμένον τὸ φανταστικόν, πολὺ ὑποκείμενος εἰς τὸν φόβον. Ποτὲ δὲν ἐτόλμα, ὅτε ἦτο παιδίον, νὰ ἐξέλθῃ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τῆς οἰκίας του, ἐνόμιζεν ὅτι ἔβλεπε λιτανείας γιγάντων εἰς τὰς δενδροστοιχίας. Τὸ ἑσπέρας ἐκάθητο παρὰ τοὺς πόδας τῆς κλίνης του καὶ ἐκεῖ ἔξυπνος ὤν, παρηκολούθει φανταστικὰς εἰκόνας διελαυνούσας, μεθ' ὧν τάχιστα ἐσχετίζετο τρέμων πάντοτε ὑπὸ φόβου. Ἡ τάσις αὕτη πρὸς τὸν τρόμον τὸν ἐβασάνισε καθ' ὅλον τὸν βίον του. Ἡ ζάλη ἐκείνη, ἣν τόσον ἐντέχνως περιέγραψεν εἰς τὴν *Παρθένον τῶν Παγετώνων*, τὸν κατελάμβανε παραχρῆμα, ἅμα ἀνέβαινεν ἔστω καὶ ἐπὶ ἐλαχίστου ὑψώματος. Φίλος τις αὐτοῦ διηγεῖται ὅτι διάσημος ἤδη γενόμενος ὁ μέγας τῆς Δανίας συγγραφεὺς καὶ ποιητής, ὅτε ποτὲ ἠθέλησεν ἐν τῇ Ἑλβετίᾳ νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ κατετρόμαξεν ἀκούσας κύνα ὑλακτοῦντα παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς οἰκίας καὶ ἀπῆλθεν ἄπρακτος καὶ ἔφυγε μέχρι τῆς Νικαίας. Ὅθεν δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι δὲν εἶνε πάντοτε ἥρωες οἱ ἐν τοῖς γράμμασι διαλάμποντες· ἂς προσθέσωμεν ὅμως ὅτι εἶνε εὐκολώτερον πρᾶγμα νὰ ἦνέ τις ἥρως παρὰ νὰ γράφῃ διηγήματα ὡς ὁ Ἄνδερσεν.

Κατὰ τὰ δεκαπέντε πρῶτα ἔτη τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε δὲν ὑπῆρχον τὰ ἀτμόπλοια καὶ οἱ σιδηρόδρομοι, ἡ Ὀδενσέη ἦτο ἀκόμη πόλις ἀρχαϊκὴ καὶ ὅλως ἀρχαϊκαὶ ἦσαν καὶ τοῦ μικροῦ Χὰνς αἱ τέρψεις. Χαρά του ἦτο νὰ ἁπλώνῃ τὴν χρωματιστὴν ποδιὰν τῆς μητρός του ἐπὶ δύο πασσάλων ἐνώπιον μικρᾶς φραγκοσταφυλιᾶς, τὴν ὁποίαν εἶχεν αὐτὸς φυτεύσει εἰς τὸν κῆπον, καὶ νὰ *θαυμάζῃ* τοὺς ζωηροὺς χρωματισμούς, οὓς ὁ ἥλιος ἔρριπτεν ἐπὶ τοῦ φυλλώματος. Ἦτο παιδίον ῥεμβῶδες καὶ ἀλλόκοτον. Συχνάκις ἐπορεύετο ἀφῃρημένον μὲ κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμούς, ὥστε πολλοὶ τὸ ἐνόμιζον τυφλόν. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θερισμοῦ ἔτρεχεν εἰς τοὺς ἀγροὺς μετὰ τῆς μητρός του διὰ νὰ σταχυολογῇ. Ἡμέραν τινὰ τὸν συνέλαβεν ἐκεῖ αὐστηρός τις ἐπιστάτης. Ἵνα τὸν ἀποφύγῃ ἤρχισε νὰ τρέχῃ τόσον, ὥςτε ἔχασε τὰ ὑποδήματά του καὶ ἐπορεύετο γυμνόπους, καὶ ὅτε ἐκεῖνος τὸν ἔφθασεν ἐν ᾧ *ἤδη εἶχεν ὑψωμένην τὴν μάστιγα*· «Πῶς τολμᾷς νὰ μὲ δείρῃς, τῷ λέγει, ἐν ᾧ εἶνε παρὼν ὁ Θεός;» Καὶ ἐκεῖνος συνεκινήθη, τὸν ἠρώτησε νὰ τῷ εἴπῃ τὸ ὄνομά του καὶ τῷ ἔδωκεν ἀργυροῦν νόμισμα.

Ἦτο μικρὸς ἀκόμη ὅτε ἀπώλεσε τὸν πατέρα του. Ὁ καλὸς ὑποδηματοποιὸς ἐγένετο στρατιώτης τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἐφαντάζετο ὅτι θὰ κατακτήσῃ τὸν κόσμον, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ προβῇ πέραν τοῦ Ὀλσταϊν· εἶχε γίνει εἰρήνη καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ἴδια, φέρων ὅμως μεθ' ἑαυτοῦ τὰ *σπέρματα ἀσθενείας*, ἥτις τὸν ἤγαγεν εἰς τὸν τάφον.

Ἡ ἀνατροφὴ τοῦ Χὰνς δὲν προεχώρει πολύ. Κατ' ἀρχὰς ἐνόμισεν ὅτι εἶχε μεγάλην κλίσιν πρὸς τὸ θέατρον, καὶ ἐπειδὴ δὲν τῷ ἦτο δυνατὸν

νὰ πορεύηται συχνὰ εἰς αὐτό, συνεδέθη μετά τινος πωλητοῦ θεατρικῶν προγραμμάτων. Δεκατετραέτης τὴν ἡλικίαν ἐπορεύθη εἰς τὴν Κοπεγχάγην πλήρης ἐλπίδων διότι μάγισσά τις τῷ εἶχε προειπεῖ ὅτι ἡ Ὀδενσέη θὰ φωταγωγηθῇ ποτὲ πρὸς τιμήν του. Εἶχε συστατικὴν ἐπιστολὴν πρός τινα χορεύτριαν τοῦ θεάτρου, ἀλλ' ἐκείνη ἐξέλαβε τὸν Ἄνδερσεν ὡς παράφρονα καὶ τὸν ἐξεδίωξεν. Ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου, πρὸς ὃν παρουσιάσθη κατὰ δεύτερον λόγον ζητῶν ἐργασίαν, τὸν ἀπέβαλε καὶ αὐτὸς διότι δὲν τὸν εὕρισκεν, ὡς ἔλεγε, πολὺ ἰσχνόν. Εἰσῆλθε λοιπὸν τὸ ἀπροστάτευτον παιδίον, ἐκεῖνος ὅστις ἔμελλέ ποτε νὰ καταστῇ τὸ καύχημα τῆς Δανίας, παρά τινι ξυλουργῷ. Ἀλλ' ἦτο δειλὸς καὶ αἰδήμων ὡς κόρη, παρὰ τῷ ξυλουργῷ δὲ πόσα δὲν ἤκουε καθ' ἑκάστην νὰ λέγωνται! Εὐτυχῶς οἱ στίχοι, οὓς ἤρχισε τότε νὰ ποιῇ, συνεκίνησάν τινας τῶν ποιητῶν τῆς Δανίας. «Σοὶ προλέγω, τῷ εἶπεν ὁ Βάγγεσεν, ὅτι θὰ γείνῃς κάτι τι», ὁ δὲ Γουλδβεργ τὸν ἐβοήθησε διὰ χρημάτων.

Ἀλλ' ἡ καλή του Μοῖρα δὲν εἶχεν ἀκόμη φανῇ. Ἠθέλησε νὰ καταταχθῇ ὡς μαθητὴς εἰς τὸ Ὠδεῖον διότι εἶχεν ἱκανῶς μελῳδικὴν τὴν φωνήν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν μετ' οὐ πολὺ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ διότι ἡ φωνή του εἶχε μεταβληθῇ, προσελήφθη δὲ εἰς τὸν χορὸν μικροῦ τινὸς θεάτρου. Ἔπειτα ἡ φωνή τῷ ἐπανῆλθε πάλιν καὶ προσελήφθη εἰς χορὸν μελοδράματος. Ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ ἀτύχημα νὰ θέλῃ νὰ ποιῇ κωμῳδίας. Ὁ διευθυντὴς ὄχι μόνον ἀπέρριψεν αὐτάς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν ἀπέβαλε διὰ τὴν τόλμην του.

Πολλαὶ καὶ ποικίλαι εἶνε αἱ περιπέτειαι τοῦ βίου του μέχρι τοῦ ἔτους 1828, ὅτε μετὰ πολλοὺς μόχθους κατώρθωσεν εἴκοσι καὶ τριῶν ἐτῶν τὴν ἡλικίαν νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ὅπως σπουδάσῃ περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν φιλολογίαν. Ἔκτοτε ἤρχισε νὰ γράφῃ τὰ τόσον φημισθέντα διηγήματά του[1] καὶ τὰ ποιήματά του.

Β'

Ἦτό ποτε εἰς τὴν Ἑλβετίαν παῖς τις ὀνομαζόμενος Ῥούδης. Ὁ Ῥούδης οὗτος ἦτο αἰγοβοσκός, οὐδέποτε δὲ αἰγοβοσκὸς ἠδυνήθη νὰ ἀνέρπῃ καλλίτερά του. Εἰς τὰ ἀποτομώτερα ὕψη προεπορεύετο πάντοτε τῶν ζώων του. Εἰς τὸν καλόν μας Ῥούδην ἤρεσκε πολὺ ν' ἀκούῃ διὰ νὰ μανθάνῃ· ἤκουεν ὅλους καὶ πρὸ πάντων τοὺς γέροντας. Ἀλλὰ δὲν τῷ ἤρκουν οἱ ἄνθρωποι, ἐπεθύμει νὰ διδάσκηται καὶ παρὰ τῶν ζώων, παρὰ τοῦ Ἀγιόλα, τοῦ μεγάλου σκύλου του, μάλιστα δὲ παρ' ἑνὸς μεγάλου γάτου ὅστις τὴν εἶχε διδάξει καὶ τὴν τέχνην τοῦ ν' ἀνέρπῃ. Καὶ ἰδοὺ πῶς·

«Ἀνάβα μαζί μου ἐπὶ τῆς στέγης, τῷ εἶχεν εἰπεῖ ὁ γάτος, καθαρώτατα καὶ εὐνοητότατα, διότι τὰ παιδία ὅταν δὲν ἠμποροῦν νὰ ὁμιλήσουν ἐννοοῦν κάλλιστα τὴν γλῶσσαν τῶν πετεινῶν λ. χ. ἢ τῶν χηνῶν· ὅταν εἴμεθα παιδία οἱ σκύλοι καὶ οἱ γάτοι μᾶς ὁμιλοῦν τόσον εὐκρινῶς ὅσον οἱ πατέρες ἢ αἱ μητέρες μας, ἀρκεῖ νὰ ἦνέ τις πολὺ μικρός. Ἡ ῥάβδος τοῦ πάππου δύναται ἐνίοτε νὰ χρεμετίσῃ καὶ νὰ μεταβληθῇ εἰς ἵππον μὲ κεφαλήν, πόδας, οὐράν. Εἰς μερικὰ παιδία ἡ ἀντίληψις αὕτη παραμένει ἐπὶ πολὺν καιρὸν καὶ τότε λέγομεν ὅτι τὰ παιδία ἐκεῖνα ἔμειναν πολὺν καιρὸν παιδία. Καὶ τί δὲν λέγομεν;»

Οὕτως ὁμιλεῖ εἰς ἕν του διήγημα ὁ Ἄνδερσεν, ὁ ὁποῖος, ὡς πρὸς τοῦτο, ἦτο *παιδὶ* καθ' ὅλον του τὸν βίον. Ὅσοι ηὐτύχησαν νὰ συμπεριπατήσωσι μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐξοχὴν διηγοῦνται ὅτι καθ' ὁδὸν διεσκέδαζε χώνων τὴν ῥάβδον του εἰς ὅλας τὰς ὀπὰς καὶ εἰς ὅλα τὰ κοιλώματα, εὐχαριστεῖτο νὰ ἀνασηκώνῃ ἢ νὰ σπρώχνῃ ἐνώπιόν του ὅ,τι εὕρισκεν εἰς τὸν δρόμον του. «Πᾶν τὸ προστυχόν, κομμάτιον παλαιοῦ καθρέπτου, μαραμένον ἄνθος, ἡμιφαγωμένον ἔντομον, τὰ πάντα εἵλκυον τὴν προσοχήν του. Ἵστατο τότε, ἐμάζευε μὲ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου του τὸ εὕρημα, τὸ ἐστρεφογύριζε μετὰ περιεργείας καὶ ἔπειτα ἔκυπτε συμπαθῶς καὶ μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς διηγεῖτο τὰς φανταστικὰς περιπετείας τοῦ συντετριμμένου καθρέπτου, τοῦ μαραμένου ἄνθους ἢ τοῦ νεκροῦ ἐντόμου. Διηγεῖτο τὰς τύχας των, τὰς εὐτυχίας καὶ τὰς δυστυχίας των καὶ ποία μοῖρα τὰ εἶχε φέρει μέχρι πρὸ τῶν ποδῶν του».

Μικρὸν κοράσιον, ἡ Μαρία, δὲν ἤθελέ ποτε νὰ φάγῃ τὴν σοῦπάν της, διότι, ἔλεγε, τὰ δαυκιὰ ἦσαν πολὺ ξηρά. Κατὰ γενικὸν κανόνα δὲ εἰς τὴν Δανίαν δὲν δίδουν εἰς τὰ παιδία ἄλλο φαγητὸν ἂν δὲν φάγουν πρότερον τὴν σοῦπάν των. Ἀλλὰ τὰ δαυκιὰ ἦσαν τόσον ξηρά, ὥστε ἡ μικρὰ Μαρία προετίμα νὰ μείνῃ νηστική. Ὁ Ἄνδερσεν, ὅστις παρεκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν καὶ παρετήρει τὴν οἰκογενειακὴν ταύτην σκηνὴν τρίβων τὸ πηγούνιον, κύπτει πρὸς τὴν μικρὰν καὶ τῇ λέγει· «Φάγε, Μαρία μου, τὴν σοῦπάν σου καὶ μετὰ τὸ γεῦμα θὰ σοὶ διηγηθῶ μίαν ὡραίαν ἱστορίαν διὰ τὰ δαυκιά».

Ἡ μικρὰ Μαρία ἀμέσως ἔφαγε τὴν σοῦπάν της καὶ ἤκουσε παρὰ τοῦ Ἄνδερσεν τὴν ἑξῆς ἱστορίαν·

«Ἦτό ποτε κῆπός τις εἰς μίαν χώραν, ἥτις περιεῖχε πολλὰ ὡραῖα πράγματα, εἰς ἓν δὲ ἀπόκεντρον μέρος τοῦ κήπου τούτου ἔζη ἡσύχως κρυ-

1. Ἐκ τῶν διηγημάτων τοῦ Andersen ἔχομεν μεταπεφρασμένα εἰς τὴν Ἑλληνικήν, τὴν ὑπὸ Βικέλα ἐκδοθεῖσαν Συλλογήν, Μία μητέρα ὑπὸ Σ. Ν. Βασιλειάδου (Ἀττ. Ἡμερολ. 1867 καὶ Ἐθν. Βιβλ.), Αἱ πηλοβατίδες τῆς εὐτυχίας ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου (Παρθενῶνος τόμ. Β'), Ἡ ἀηδὼν (ἐν Ἑπταλόφῳ Κωνσταντινουπόλεως), Ἡ Σκιὰ ὑπὸ Ἰωάννου Καμπούρογλου (Ἐθν. Βιβλ. τόμ. ς'), Τὸ ἀπόβλητον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ (Καζαμίας Κορομηλ. 1873), Μητρὸς ἐπάνοδος, μίμησις Ἀχ. Παράσχου (ἐν Βύρωνι τόμ. Β' καὶ Ἑστίᾳ), Τὰ ἐνδύματα τοῦ μεγάλου Δουκὸς (πολλαχοῦ καὶ ἐν συλλογῇ Βικέλα). Βιογραφίαι δὲ τοῦ Ἄνδερσεν ἐγράφησαν ἐν Χρυσαλλίδι τόμ. Β' καὶ ἐν ταῖς ἐφημερίσι Νεολόγῳ καὶ Ἐφημερίδι (Αὐγούστου 1875). Τὴν σημείωσιν ταύτην χρεωστῶ εἰς τὴν καλωσύνην τοῦ φίλου Ν. Γ. Πολίτου.

μένη ὑπὸ τὴν γῆν ἔντιμός τις οἰκογένεια· ὁ Κ. Δαυκῆς, ἡ Κ. Δαυκῆ καὶ ἡ κόρη των, ἡ δεσποινὶς Δαυκῆ. Καὶ τὰ τρία ταῦτα πρόσωπα τῆς οἰκογενείας ἦσαν πολὺ φρόνιμα καὶ ἐξετέλουν πιστότατα τὰ καθήκοντά των. Ἂς εἴπωμεν δὲ ἀμέσως ὅτι ἡ δεσποινὶς Δαυκῆ εἶχε ἰδιαίτερόν τι θέλγητρον, ἦτο ὑψηλή, εἶχεν ὡραῖον ἀνάστημα, δροσερώτατον χρῶμα καὶ ἐφόρει τὸ ὡραιότερον πράσινον περιλαίμιον, τὸ ὁποῖον δύναταί τις νὰ φαντασθῇ. Ὅλοι λοιπὸν οἱ γείτονες τὴν περιετροχάζιζον καὶ τὴν ἐζήτουν εἰς γάμον. Ἀλλ' ὁ μπαμπᾶς ἐκαμάρωνεν· εἶχεν ὑποσχεθῇ τὴν κόρην του εἰς ἕνα ἀσχημόγερον, κατοικοῦντα ἐκεῖ που πλησίον, ὅστις τὴν εἶχε ζητήσει ὅτε ἦτο ἀκόμη μικρά.

Ἡ καϋμένη ἡ Ῥοζέτα (οὕτως ὠνομάζετο ἡ δεσποινὶς Δαυκῆ) τὸ ἤξευρε καὶ ἐλυπεῖτο πολύ, διότι αὐτὴ ἠγάπα περιπαθῶς ὡραῖόν τινα νέον, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζε. Δὲν ἤλπιζεν ὅμως διὰ τῶν δακρύων της νὰ μαλακύνῃ οὔτε τὴν καρδίαν τοῦ πατρός της, οὔτε τὴν τοῦ ἀσχήμου καὶ γέροντος μνηστῆρός της. Ὅσα καὶ ἂν ἔκαμε δὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ ἄλλο εἰμὴ τὴν ἐπιτάχυνσιν τῶν γάμων της μετὰ τοῦ ἀποτροπαίου ἐκείνου ὄντος· ἤδη εἶχον ἀγορασθῇ τὰ δακτυλίδια καὶ εἶχον παραγγελθῇ τὰ γλυκύσματα. Τόσον ἦτο ἐγωϊστὴς ὁ γέρων!

Ἡ Ῥοζέτα ἐκάθητο εἰς μίαν γωνίαν καὶ ἔκλαιε καὶ ὠδύρετο ἀκατάπαυστα, τόσον πολὺ ὥστε κατήντησεν ἰσχνὴ ἰσχνή. Τέλος ἔφθασεν ἡ ὡρισμένη ἡμέρα. Συνήχθησαν οἱ προσκεκλημένοι, παρουσιάσθη δὲ ἡ δεσποινὶς Δαυκῆ ἐστολισμένη μὲ τὰ νυμφικά της, ἔχουσα πλησίον της κορδωμένον ὑπέρ ποτε τὸν γέροντα νυμφίον. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἀκριβῶς ἡ μικρά μας ἄπελπις πλέον ἠτένιζε συμπαθῶς δι' ἐσχάτην φορὰν εἰς τὸν ἀγαπητόν της μικρὸν φίλον, ἠκούσθη τριγμὸς ὑπεράνω αὐτῶν καὶ πρὶν νοήσωσι τί τρέχει ὁ νυμφίος ἔγειναν ἄφαντος ἁρπασθεὶς ἄνωθεν ἀπὸ τῆς πρασινιζούσης κόμης του. Ὅλοι εὐχαριστήθησαν διότι οὕτως ἠδύνατο πλέον ἡ Ῥοζέτα νὰ νυμφευθῇ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν της. Καὶ ἠξεύρεις, μικρά μου Μαρία, τί ἔγεινεν ὁ νυμφίος; Τὸν ἐξερρίζωσεν ὁ μάγειρος, τὸν ἔκοψε μικρὰ μικρὰ κομμάτια τὸν κακὸν γέροντα καὶ .. εἶνε ἐκεῖνο τὸ δαυκί, τὸ ὁποῖον εὗρες εἰς τὴν σοῦπάν σου, τὸ τόσον ξηρόν».

Ἂν ὄχι πᾶσαν τὴν εὐφυΐαν, τοὐλάχιστον τὸ εἶδος τοῦ πνεύματος τοῦ Ἀνδερσεν μᾶς δεικνύει ἡ ἀφελής, ἡ παιδικὴ αὕτη διήγησις. Ἦτο μάγος ὁ Ἀνδερσεν, ἤξευρε νὰ δίδῃ ζωὴν εἰς τὰ πάντα, οὐδὲν ἦτο ξένον εἰς αὐτόν, οὐδὲν ἀδιάφορον. Μόλις εἰσήρχετο εἰς ἓν δωμάτιον ἤρχιζε νὰ συνομιλῇ ὄχι μόνον μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἄλλα ὄντα, τὰ κατώτερα· ἀντήλλασσε ψίθυρον μὲ τὸ πτηνόν, ὅπερ ἐκελάδει εἰς τὸ κλωβίον του, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ πετῶσα μυῖα ἐδίδασκεν αὐτὸν πολλὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἠρέσκετο ἔπειτα νὰ διηγῆται. Καὶ τὰ παλαιὰ ἔπιπλα ἐνεπιστεύοντο τὰ μυστικά των εἰς τὴν ἀγαθὴν καὶ ἀφελῆ καρδίαν τοῦ Ἀνδερσεν, καὶ τῶν μικρῶν παιδίων τὰ παιγνίδια ἐξερευνητηρεύοντο εἰς αὐτὸν τὰς περιπετείας των. Μίαν ἡμέραν εἶδεν ἐντὸς ἑνὸς συρταρίου ἕνα σβοῦρον καὶ μίαν σφαῖραν· ἐφαντάσθη ὅτι τὰ δύο αὐτὰ παιγνίδια, προωρισμένα νὰ παρέχωσι διασκέδασιν εἰς τὰ αὐτὰ παιδία, ἠδύναντο ν' ἀποτελέσωσι ζεῦγος ἐρωμένων, ἀλλ' ἡ σφαῖρα περιενδεδυμένη μαροκῖνον, δὲν ἤθελεν οὔτε ν' ἀκούσῃ τὸν κακόμοιρον τὸν σβοῦρον. Τὸν ἐχρωμάτισαν λοιπὸν κίτρινον καὶ κόκκινον, τὸν ἐκόσμησαν μὲ ὡραῖο κεφαλάκι καὶ μὲ στίλβουσαν μεταλλίνην αἰχμήν, ἀλλὰ καὶ οὕτως μόλις ἐφαίνετο ἡμερωτέρα ἡ ὑπερήφανος σφαῖρα. «Καὶ τί ἐνόμισες; τῷ λέγει, δὲν ἠξεύρεις ἴσως ὅτι ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου ἦσαν ἓν ζεῦγος ἐμβάδων ἐξ ἀληθινοῦ μαροκίνου καὶ ὅτι ἐγὼ ἡ ἰδία ἔχω εἰς τὸ σῶμα ἓν κομμάτιον ἱσπανικοῦ φελλοῦ;—Καὶ ἐγὼ λοιπόν; ἀπεκρίθη δακρύων ὁ σβοῦρος, ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ καρυδιὰν καὶ μὲ ἐτόρνευσαν χεῖρες δημαρχικοῦ παρέδρου.—Ἔ; ἀληθινὰ λέγεις; τῷ εἶπεν ἡ σφαῖρα δυσπιστοῦσα.—Ἂν σοῦ λέγω ψεύματα νὰ μὴ ὀνομάζωμαι πλέον σβοῦρος!—Τὸ βέβαιον εἶνε, ἀπήντησεν ἡ κομψευομένη ὀλίγον πραυνθεῖσα, ὅτι εἶνε εὐχάριστος ἡ συναναστροφή σου, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ νὰ σοῦ εἴπω τὸ ναὶ διότι ἔχω δώσει σχεδὸν τὸν λόγον μου, καὶ νὰ ἤξευρες, καϋμένε, εἰς τί ὡραῖον σπουργίτην! Ἀχ! Ὁσάκις ὑψόνομαι εἰς τὸν ἀέρα ἐκβάλλει τὴν ὡραίαν μικρὰν κεφαλήν του ἐκ τῆς φωλεᾶς του καὶ μοῦ λέγει σιγὰ σιγά· «μὲ θέλεις;...» ὥστε, βλέπεις, εἶμαι σχεδὸν ἀρραβωνισμένη, τοῦτο ὅμως δὲν μὲ ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ νὰ σοῦ ὑποσχεθῶ ὅτι ποτὲ δὲν θὰ σὲ λησμονήσω». Καὶ οὕτως ἐφεξῆς.

Μίαν ἡμέραν τὴν ἔρριψαν τόσον ὑψηλὰ τὴν σφαῖραν, ὥστε δὲν κατέβη πλέον. Ποῦ ἦτο τάχα; Ὁ σβοῦρος μόνος τὸ ἤξευρεν· ἦτο εἰς τὴν φωλεὰν τοῦ σπουργίτου. Φεῦ! μετὰ καιρὸν τὴν συνήντησε πάλιν, ἀλλὰ παλαιωμένην, ἐλεεινήν, χαλασμένην, μουχλιασμένην ἀπὸ τὴν βροχήν· πέντε ἔτη εἶχε μείνει εἰς μίαν ὑδρορρόην. Τὸν σβοῦρον κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὸν εἶχον χρυσώσει καὶ δὲν κατεδέχετο πλέον ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν παλαιὰν φίλην του!

Ἀλλὰ τὴν φύσιν πρὸ πάντων καλῶς γινώσκει ὁ Ἀνδερσεν, τὴν φύσιν ἁπλῆν, οἵαν αὐτὴν ἔπλασεν ὁ Πανάγαθος. Εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐδιδάχθη πολὺ πλειότερα πράγματα ἢ εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ σχολεῖα. Ἰδοὺ πῶς ἄρχεται ἓν ἐκ τῶν διηγημάτων του·

«Τὸ φύλλον τῆς ἀπαρίνης (κολκιτσίδα) εἶνε βεβαιότατα τὸ μέγιστον, τὸ μεγαλοπρεπέστατον πάντων ὅσα παράγει τὸ πλῆθος τῶν φυτῶν τῆς ἡμετέρας χώρας. Ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ποδιά· ἂν ἐν καιρῷ βροχῆς καλυφθῇς δι' αὐτοῦ, θὰ ἔχῃς ἄριστον ἀλεξίβροχον· τόσον εἶνε πλατύ. Ποτὲ ἡ ἀπαρίνη δὲν φύεται μονήρης. Ἅμα φυῇ ἓν ἐκ τῶν φυτῶν τούτων ἀμέσως θὰ βλαστήσωσι πλησίον καὶ ἄλλα τῆς αὐτῆς ὁμοιογενείας. Εἶνε δεῖγμα σπάνιον παρ' ἡμῖν λαμπρᾶς καὶ ἰσχυρᾶς βλαστήσεως. Ὅλη δ' αὕτη ἡ μεγαλοπρέπεια οὐδένα ἄλλον φαίνεται ἔχουσα σκοπὸν εἰμὴ τὴν διατροφὴν καὶ συντήρησιν τοῦ γένους τῶν κοχλιῶν. Ἐκ φύλλων ἀπαρίνης τρέφονται οἱ μεγάλοι λευκοὶ κοχλίαι τοῦ εἴδους ἐκείνου, ὅπερ ἄλλοτέ ποτε οἱ ἄνθρωποι οἱ εὖ ἠγμένοι παρέθετον εἰς τὰς τραπέζας των καὶ περὶ τῶν ὁποίων ἔλεγον· «Ἀ! τί νόστιμον φαγητόν!» Διότι πράγματι εἶχεν ἔλθει ποτὲ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ ἰδέα νὰ εὑρίσκωσι νοστίμους τοὺς κοχλίας. Ἄλλοτε λοιπὸν ἐσπείροντο ἀγροὶ ὁλόκληροι ἀπαρίνης. Τοιοῦτοι δὲ ἀγροὶ ὑπῆρχον εἰς ἀρχαῖόν τι κτῆμα, οὗ οἱ κάτοικοι δὲν ἔτρωγον πλέον κοχλίας· τὸ ἰξῶδες λοιπὸν καὶ κερατιοφόρον γένος εἶχεν ἐκλείψει, ἀλλ' ἡ ἀπαρίνη ἐξηκολούθει νὰ φύηται. Καὶ ὄχι μόνον ἐφύετο, ἀλλ' ηὔξανε τόσον, ὥστε κατεκυρίευε καὶ τοὺς διαδρόμους, καὶ τὰς πρασιὰς καὶ τὸν λαχανόκηπον, ἀδύνατον δὲ ἦτο νὰ ἐμποδίσωσιν οἱ ἄνθρωποι τὴν διάδοσιν τῆς ἀπαρίνης. Τὰ πάντα εἶχον καταντήσει δάσος, δάσος μεγαλοπρεπὲς καὶ μυστηριῶδες ἀπαρίνης. Ποῦ καίπου ἔβλεπες μηλέαν τινὰ ἢ δαμασκηνέαν, τεκμήριον ὅτι ὑπῆρξέ ποτε κῆπος ἐκεῖ. Ἡ ἀπαρίνη πυκνὴ ἐκάλυπτε τὴν γῆν καὶ ὑπὸ τοὺς πρασινίζοντας ὀδόλους της ἔζη ἥσυχον καὶ ἀτάραχον γηραιὸν ζεῦγος κοχλιῶν, ἔσχατον λείψανον κόσμου λαμπροῦ ποτὲ καὶ εὐδαίμονος. Καὶ εἶχον τόσον πολὺ γηράσει οἱ δύο μας κοχλίαι, ὥστε δὲν ἤξευρον πλέον πόσων χρόνων ἦσαν· ἦσαν ἐσχατόγηροι. Ἐνεθυμοῦντο ὅμως καλὰ ὅτι εἶχεν ὑπάρξει ποτὲ καιρὸς καθ' ὃν ἦτο πολυάριθμος ἡ κοινότης των, ἐκ παραδόσεως δ' ἤξευρον ὅτι κατήγοντο ἐξ ἀλλοδαπῆς οἰκογενείας καὶ ὅτι ὁλόκληρον τὸ δάσος εἶχε φυτευθῇ δι' αὐτοὺς καὶ διὰ τοὺς συγγενεῖς των. Ποτὲ δὲν εἶχον ἐξέλθει τοῦ δάσους ἐκείνου, ἐγνώριζον ὅμως κάλλιστα ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλος κόσμος ἐκτὸς αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ ἄλλος αὐτὸς κόσμος ἦτο ὁ πύργος τοῦ Κυρίου, ὅτι ἐκεῖ ποτὲ κοχλίας δὲν εἰσήρχετο εἰμὴ διὰ νὰ μαγειρευθῇ, δῆλα δὴ διὰ νὰ γείνῃ ἀπὸ λευκοῦ μαῦρος, νὰ τεθῇ ἐπὶ ἀργυρᾶς παροψίδος καὶ ἔπειτα.... τὸ ἔπειτα αὐτὸ οὔτε τὸ ἤξευρον οἱ καλοίμας κοχλίαι, οὔτε ποτὲ ἠδυνήθησαν νὰ τὸ μάθωσι. Δὲν ἠδύναντο νὰ σχηματίσωσιν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τοῦ τί ἐστι μαγείρευμα καὶ τί θὰ αἰσθάνηται ὁ κοχλίας εὑρισκόμενος ἐν τῇ ἀργυρᾷ παροψίδι. Ἐφαντάζοντοῦμως ὅτι ὅλα ταῦτα θὰ ἦσαν βεβαίως τι ἄξιον λόγου. Ὁ βάτραχος, ὁ σκώληξ, ὁ κάνθαρος ἐρωτηθέντες ποίαν ἰδέαν ἔχουσι περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, δὲν ἠδυνήθησαν οὐδεμίαν πληροφορίαν νὰ δώσωσι, διότι οὐδεὶς οὐδέποτε ἐκ τοῦ γένους των εἶχε μαγειρευθῇ καὶ τεθῇ ἐπὶ ἀργυρᾶς παροψίδος».

Κατὰ τοιοῦτον τρόπον κατορθόνει ὁ ποιητὴς ἡμῶν νὰ εἰςδύῃ εἰς τὰ μυχαίτατα τοῦ κόσμου τῶν κοχλιῶν. Ἀλλὰ μήπως τῷ διαφεύγουσιν αἱ περιηγήσεις τῶν κανθάρων ἢ οἱ ἔρωτες τῆς χρυσαλλίδος, ἥτις πετᾷ ἀπὸ ἄνθους εἰς ἄνθος καὶ ἐπὶ τέλους γηράσκει ἄνυμφος; Καὶ δὲν εἶνε ἀπίθανον τὸν ἑαυτόν του νὰ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτε τοιαύτην τινὰ χρυσαλλίδα περιέγραφεν ὁ Ἀνδερσεν· καὶ αὐτὸς ἔμεινεν ἀνυμέναιος, ὄχι διότι εἶχε τῆς χρυσαλλίδος τὴν ἀστασίαν, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ πτερά. Δὲν εὐχαριστεῖτο νὰ μένῃ ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν· ἡ Ἰέννη Λίνδ θὰ ἠδύνατο πιθανῶς νὰ τὸν προσηλώσῃ εἰς ἓν μέρος, ἂν ἤθελεν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε καὶ ἴσως ὀρθῶς ἔπραξε.

Εἰς τὰ πάντα λοιπὸν κατορθόνει νὰ δίδῃ ζωήν, μικρὰ καὶ μεγάλα. Ὅταν προσωποποιῇ τῶν Ἄλπεων τὰ πνεύματα, τὴν σκοτοδίνην, τὴν φοβερὰν τῶν παγετώνων μοῖραν, ἀληθῶς τότε τὸ διήγημά του ἀνυψοῦται βαθμηδὸν καὶ προσλαμβάνει ἐπικὸν τόνον καὶ ἀνατριχιᾷς ὡς ἀνετριχίας ἐνώπιον τοῦ γίγαντος Ἀδαμάστορος, ὅτε ἀνεγίνωσκες τοῦ Κάμοενς τοὺς Λουσιάδας. Ἀλλὰ μὴ φοβοῦ, αἱ ἀνατριχιάσεις καὶ οἱ φόβοι δὲν διατηροῦνται ἐπὶ πολὺ παρὰ τῷ Ἀνδερσεν· τὰ διηγήματά του ταχέως σὲ ἐπαναφέρουν εἰς τὸν κόσμον τὸν πραγματικόν. Διὰ νὰ γείνῃ τις ἀρεστὸς εἰς τὰ παιδία (καὶ ὅταν ἦνε ἀρεστὸς εἰς τὰ παιδία εἶνε καὶ εἰς τὸν κόσμον ὅλον) πρέπει νὰ ἔχῃ πολλὴν φαντασίαν βέβκια, πρὸ πάντων ὅμως πρέπει νὰ συγκινῆται, καὶ τοῦτο μάλιστα διακρίνει τὸν Ἀνδερσεν, τὸν κατ' ἐξοχὴν συμπαθῆ καὶ ἀφελῆ συγγραφέα, ὃν ἠδύνατό τις κατὰ βάθος νὰ γνωρίσῃ ἂν μόνον συναναστρέφετο μετ' αὐτοῦ ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας. Μετὰ πόσης ἀφελείας δὲν διηγεῖτο ὁ γέρων ὅτι ἀπερχόμενόν ποτε ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς οἰκογενείας του κατέβη εἰς τῶν ἀνακτόρων τὰ ἰσόγαια ἵνα τὸν ἀποχαιρετίσῃ, διότι ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας του θὰ ἐκοπίαζε ν' ἀναβῇ τὴν κλίμακα, καὶ ὅτι πάντες τῷ προσήνεγκον ἀνθοδέσμην! Ἠγάπα τὰς περιποιήσεις ἡ παιδική του καρδία καὶ τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰ παράσημα. Καὶ ὅτε τῷ ἔλεγον ὅτι ἡ εὐφυΐα του εἶνε πολὺ ἀνωτέρα πάντων τούτων· «Ναί, ἀπήντα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ μὲ εὐχαριστοῦν». Εἰς τὰ ποιήματά του ὑψοῖ πάντοτε τὴν φωνὴν ὑπὲρ τῶν ταπεινῶν, τῶν πτωχῶν, τῶν δυστυχῶν, καὶ συχνότατα περιπαίζει τοὺς ἡγεμόνας, οἵτινες δι' ἑνὸς παρασήμου τὸν καθίστων τόσον εὐτυχῆ. Ἔσχον ποτὲ τὴν τιμὴν νὰ συμφάγω μετ' αὐτοῦ, λέγει ὁ Marc-Monnier, ἐξ οὗ ἀπανθίζομεν τὸ ἄρθρον τοῦτο· ὁ φίλος του Γοῦργενσεν μοὶ συνέστησε νὰ μὴ τῷ δίδω ἀφορμὴν νὰ ὁμιλῇ πολύ, διότι ἔπασχεν, εἶχε μάλιστα διέλθει πολὺ κακὴν νύκτα. Ἀλλὰ μόλις ταπεινῇ τῇ φωνῇ εἶχον ἀρχίσει νὰ κάμνω λόγον περὶ Ὀγήρου τοῦ Δανοῦ, ὁ Ἀνδερσεν μὲ διέκοψε. Μοὶ ὡμίλησε περὶ ἱππότων, μοὶ παρέστησεν ὡς παλαιοὺς γνωρίμους τὸν Ῥολάνδον καὶ τὸν μέγαν

Κάρολον, διέτρεξε μετ' αὐτῶν τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἱσπανίαν, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἀνατολήν, ἔκαμε μυρίας παρεκβάσεις, ἔφερε τὸν λόγον ἐπὶ τῆς γαλλικῆς στιχουργίας... ὡμίλησεν ἐπὶ δύο ὥρας τέλος πάντων καὶ εἰς διαφόρους γλώσσας, ἃς διεσπάραττεν ἀνηλεῶς. Ἀλλὰ τὸν ἐνόουν θαυμασίως. Ὁ τόνος τῆς φωνῆς του, αἱ χειρονομίαι, ἡ νευρικὴ ταραχὴ ὑφ' ἧς κατείχετο, ἐξέφραζον ἄριστα τὰ νοήματά του. Καὶ θλίβων ἔπειτα τὴν χεῖρά μου μ' εὐχαρίστησε διότι τῷ εἶχα σώσει, ὡς ἔλεγε, τὴν ζωήν. Τοιοῦτος πάντοτε ἐνθουσιασμὸς κατελάμβανε τὴν ἀγαθήν του ψυχήν. Διότι ἦτο κατ' ἐξοχὴν ἀγαθὸς ὁ Ἄνδερσεν καὶ οὐδείς ποτε τὸν ἤκουσε νὰ κακολογῇ· ὅθεν καὶ πάντας εἶχε φίλους. Ἄγνωστα κοράσια καθ' ἑκάστην τῷ ἔγραφον ἐπιστολὰς καὶ τὸν εὐχαρίστουν διὰ τὰ διηγήματα, τὰ ὁποῖα συνέγραφε. Ἦτο δὲ πρὸς τούτοις καὶ εὐσεβέστατος ἂν καὶ εἶχεν ἀμφιβολίας τινὰς περὶ τινα ζητήματα τῆς θεολογίας. Περὶ τὴν ὥραν τὴν ἐσχάτην, εὑρισκόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ θανάτου προσεκάλεσε παρ' αὐτῷ καθηγητήν τινα τῆς θεολογίας καὶ τῷ ἐξέφρασε τὰς ἀμφιβολίας του ἐρωτῶν αὐτὸν ἂν καὶ οὕτως ἠδύνατο νὰ σωθῇ. Ὁ καθηγητὴς τὸν διεβεβαίωσεν ὅσον ἠδύνατο, προσθεὶς ὅτι δὲν σώζει μόνον ἡ πίστις, ἀλλὰ καὶ ἡ εἰλικρίνεια. «Μ' ἐλάφρυνες ἀπὸ μεγάλου βάρους», τῷ εἶπεν ὁ Ἄνδερσεν καὶ ἐκοιμήθη τὸ ὕστατον.

Ἀπέθανε τῇ 4 Αὐγούστου 1875 ἐκ νοσήματος τοῦ ἥπατος εἰς τὴν ἐξοχικὴν οἰκίαν φίλου τινος, ὅτις πολὺ τὸν περιεποιήθη κατὰ τὰς ἐσχάτας του ἡμέρας.

Δὲν θὰ περιγράψω τὴν κηδείαν του· λέγω μόνον ὅτι ὁ θάνατός του ἐνομίσθη κοινὸν πένθος. Οἱ Δανοὶ πάντες, ἀπὸ τοῦ βασιλέως μέχρι τῶν τέκνων τοῦ ἐπαίτου, ἀνήρτησαν ζεφάνους ἀνθέων περὶ τὸ φέρετρον τοῦ πολυκλαύστου νεκροῦ. Καὶ τότε ἐγνώσθη ὅτι ἀλήθειαν ἔλεγεν ὅταν ἔλεγε μετὰ τόσης χαρᾶς καὶ ἀφελείας "Ὅλοι μὲ ἀγαποῦν.

Σ. Κ. Σ.

ΤΟ ΑΛΑΣ

Ἐράνισμα ὑπὸ **

Δὲν φαντάζονται ἴσως ἐπακριβῶς οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται ὁποῖον σπουδαῖον μέρος καπέχει καθ' ὅλου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διατροφῇ τὸ ἅλας. Τὸ ἅλας, λέγουσιν ἴσως τινές, εἶνε ἓν ἄρτυμα ὅπως τόσα ἄλλα, ὅπως τὸ πεπέρι π. χ., τοῦ ὁποίου ἡ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐάρεστος γεῦσις καθιστᾷ τὰ φαγητὰ νοστιμώτερα καὶ οὐδὲν πλέον· ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἶνε μᾶλλον πολυτέλεια παρὰ ἀπολύτου ἀνάγκης ἀπαίτησις.

Καὶ ὅμως, εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι τὸ ἅλας εἶνε ἀπολύτως ἀπαραίτητον εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τόσον ἀπαραίτητον ἴσως, ὅσον ὁ ἀὴρ ἢ τὸ ὕδωρ, διότι ἂν θελήσῃ τις νὰ τραφῇ διὰ φαγητῶν παντάπασιν ἐστερημένων ἅλατος ἐπὶ πολὺν χρόνον, θὰ ἀδυνατίζῃ βαθμηδὸν καὶ τέλος θ' ἀποθάνῃ.[1]

Δὲν ὡρίσθη μὲν εἰσέτι καθαρῶς τίνι τρόπῳ ἐπιδρᾷ τὸ ἅλας ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ὀργανισμοῦ, ἀπεδείχθη ὅμως ὅτι εἶνε ἀδύνατον ἄνευ αὐτοῦ νὰ ζήσωμεν.

Ταῦτα τοῦ ἅλατος τὰ προσόντα ἐγνώσθησαν ἀπὸ τῶν παναρχαίων χρόνων καὶ ὑπὸ πάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἅλας ἐθεωρήθη ἀνέκαθεν ὡς τι πρᾶγμα πολλῆς τιμῆς ἄξιον. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν καὶ τοῖς λοιποῖς λαοῖς τῆς Ἀνατολῆς, τὸ ἅλας ἐθεωρήθη ὡς σύμβολον τῆς φιλοξενίας. «Ἐφάγαμεν μαζὶ ψωμὶ καὶ ἁλάτι», λέγει καὶ τὸ κοινὸν λόγιον.

Εἰς τὰς χώρας, ἔνθα εἶνε σπάνιον τὸ ἅλας, μεταχειρίζονται αὐτὸ ὡς νόμισμα· ἐκ τούτου δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ περὶ τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ ἀξίας. Εἴς τινα μέρη τοῦ Σουδὰν λ. χ. αἱ συναλλαγαὶ γίνονται διὰ τεμαχίων ἅλατος. Ἀλλ' ἡ Θεία Πρόνοια, ἡ περὶ παντὸς ὅ,τι ἀναγκαῖοι εἰς τὸν ἄνθρωπον πατρικῶς μεριμνῶσα, πανσόφως ἐγκατέσπειρε τόσον ἀφθόνως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς τὸ πολύτιμον τοῦτο προϊὸν καὶ ὀλίγιστα εἶνε αἱ χῶραι αἱ στερούμεναι αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν ἡ θάλασσα ἐγκλείει ἐν ἑαυτῇ ἀνεξάντλητον προμήθειαν, ἔπειτα αἱ πηγαὶ καὶ αἱ λίμναι αἱ ἁλμυραί, αἱ συχνὰ ἀπαντώμεναι εἰς τὰ μέρη τὰ πολὺ ἀπέχοντα τῆς θαλάσσης, τέλος ὑπὸ τὴν γῆν εὑρίσκομεν ἄπειρα κοιτάσματα ὀρυκτοῦ ἅλατος. Ἐπειδὴ παρ' ἡμῖν ἀποκλειστικῶς θαλάσσιον ἅλας καταναλίσκεται, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν διὰ βραχέων πῶς τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῶν θαλασσίων ὑδάτων.

Τὸ ἅλας εὑρίσκεται ἐν τῷ ὕδατι διαλελυμένον, ἐξάγεται δὲ διὰ τῆς ἐξατμίσεως. Πρέπει λοιπὸν ἡ ἐξάτμισις αὕτη νὰ γείνῃ κατὰ τρόπον ὅσον ἐνδέχεται οἰκονομικὸν καὶ τοῦτο γίνεται εἰς τὰς ἁλυκάς.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐξάγεται τὸ ἅλας, καλὸν νομίζομεν νὰ παρενείρωμεν ἐνταῦθα τὰ περὶ τῶν ἁλυκῶν καθ' ὅλου παρ' ἡμῖν, ἐρανιζόμενοι ταῦτα ἐν ὀλίγοις ἐκ τῶν παρὰ τοῦ κ. Γ. Λοιδωρίκη, εἰσηγητοῦ ἐν τῷ παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν τμήματι τῶν Μεταλλείων, κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐκδοθεισῶν Στατιστικῶν πληροφοριῶν περὶ τῶν ἐξορυσσομένων ὀρυκτῶν καὶ μεταλλευμάτων ἐν Ἑλλάδι, ἐν αἷς γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ θαλασσίου ἅλατος.

Ἡ καλλιέργεια τῶν ἐν Ἑλλάδι ἁλυκῶν ἐνηργεῖτο δι' ἐκμισθώσεως μέχρι τοῦ ἔτους 1833, ὁπότε ἀνέλαβε ταύτην τὸ δημόσιον ἀπ' εὐθείας, ἀπαγορευθείσης τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσαγωγῆς ξενικοῦ ἅλατος. Τὸ δημόσιον καλλιεργεῖ κατ' ἔτος τὰς ἑξῆς ἁλυκάς· Ἀναβύσσου (Ἀττικῆς), Δομβραίνης (Θηβῶν), Θερμησίας (Σπετσῶν), Λαμίας ἢ Γαντζοῦς (Φτιώτιδος), Μεσολογγίου, Νάξου καὶ Μήλου. Ἡ ἐκ τῶν ἁλυκῶν τούτων ἐτησία παραγωγὴ τοῦ ἅλατος ἀνέρχεται εἰς 10,000,000 ὀκάδας, ὧν ἡ ἀξία συμποσοῦται εἰς 1,000,000 δραχμῶν. Ὑπολογιζομένων δὲ τῶν δαπανῶν τῆς καλλιεργείας καθ' ὅλου εἰς 200,000 δραχμῶν, μένει εἰς τὸ δημόσιον καθαρὸν εἰσόδημα ἐκ τῶν ἁλυκῶν 800,000 δραχμῶν ἐτησίως.

Ἡ καλλιέργεια τῶν ἁλυκῶν ἄρχεται περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου ἑκάστου ἔτους καὶ περατοῦται περὶ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον, διευθύνουσι δ' αὐτὴν, ἐν ἑκάστῃ ἁλυκῇ, εἷς ἐπιστάτης καὶ εἷς ἀρχιτεχνίτης.

Σημειωτέον δὲ ὅτι πλὴν τῶν δημοσίων τούτων ἁλυκῶν, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐν Ἑπτανήσῳ (ἐν Λευκάδι μάλιστα), καλλιεργούμεναι δαπάναις καὶ πρὸς ὄφελος τῆς ἐγχωρίου περιουσίας τῶν Ἰονίων νήσων. Ἐξάγεται δὲ τὸ ἅλας κατὰ τὸν ἑξῆς περίπου τρόπον· ἀνασκάπτεται εἰς τὴν παραλίαν μικρὰ ἀβαθὴς λίμνη (καζάνι, γκιόλι), εἰς ἣν διὰ χάνδακος μετοχετεύεται ἐκ τῆς θαλάσσης τὸ ὕδωρ, ἔνθα τοῦτο ἐναποτίθησι πάσας τὰς ξένας ὕλας, ἃς ἤθελε περιέχει. Ἐκεῖθεν μετοχετεύεται τὸ ὕδωρ ἢ εἰς τοὺς λεγομένους θερμαστῆρας (παρακάζανα), ἂν ἦνε ἀνάγκη καὶ πάλιν νὰ καθαρισθῇ ἢ, ἄλλως, ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ ἁλατοπήγια (τηγάνια). Εἶνε δὲ ταῦτα κατὰ σειρὰν κείμενα καὶ τετραγωνικὰ περίπου κοιλώματα, ἔνθα τὸ ὕδωρ ἀφίνεται τῇ ἐπενεργείᾳ τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ ἡλίου νὰ ἐξατμισθῇ. Τὰ ἁλατοπήγια συγκοινωνοῦσι πρὸς ἄλληλα δι' ὀχετῶν, τὸ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ αὐτῶν διάστημα, ἔχον φυσικῶς ὑψηλοτέραν ἐπιφάνειαν, καλεῖται τράπεζα (τραπέζι). Ἐπὶ τῶν τραπεζῶν τούτων σχηματίζονται οἱ σωροὶ τοῦ ἅλατος, ἅμα τοῦτο παρασκευασθῇ προσηκόντως εἰς τὰ ἁλατοπήγια.

Ἀλλὰ τοῦ ἅλατος ἐκείνου τῶν σωρῶν δὲν δύναται ἀκόμη νὰ γείνῃ χρῆσις, διότι εἶνε πικρὸν τὴν γεῦσιν καὶ τοῦτο ἕνεκα τοῦ μαγνησιακοῦ ἅλατος, ὅπερ πάντοτε περιέχεται εἰς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ. Ἵνα λοιπὸν καθαρισθῶσιν οἱ σωροὶ πρέπει νὰ μείνωσιν εἰς τὸ ὕπαιθρον ἐπί τινα χρόνον καὶ τότε μόνον καθίσταται τὸ ἅλας λευκὸν καὶ ἀποβάλλει τὴν προτέραν πικρίαν. Διαχωρίζουσιν ἔπειτα τὸ ἅλας εἰς λευκὸν καὶ εἰς μαῦρον, ὅπερ διατηρεῖ εἰσέτι ποσόν τι μαγνησιακοῦ ἅλατος καὶ παρὰ τὴν κοινὴν δόξαν ἁλατίζει πολὺ ὀλιγώτερον ἢ τὸ λευκὸν, διὰ τὸν λόγον ὅτι εἶνε ὀλιγώτερον καθαρόν.

Τοιαύτη τις περίπου καὶ ἐν ὀλίγοις γίνεται ἡ καλλιέργεια τῶν ἁλυκῶν παρ' ἡμῖν, ἠθέλομεν δὲ χωρήσει ἔξω τοῦ σκοποῦ τοῦ προκειμένου ἄρθρου, ἂν ἐπεχειροῦμεν νὰ διαλάβωμεν καὶ περὶ τῶν ἐργαλείων, ὧν γίνεται χρῆσις, καὶ περὶ ἄλλων, ἥττονος λόγου ἀξίων λεπτομερειῶν.

Καὶ ἐν Γαλλίᾳ θαλάσσιον σχεδὸν μόνον ἅλας καταναλίσκεται, ἡ δὲ καλλιέργεια τῶν ἁλυκῶν ἐνεργεῖται κατὰ τρόπον παρεμφερῆ πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν γινόμενα, πλὴν ὅτι καὶ ἐν τούτοις, ὡς εἶνε φυσικὸν, τὰ ἐκεῖ εἶνε πολὺ τεχνικώτερα.

Ὑπάρχουσι δὲ ἐν Γαλλίᾳ καὶ πηγαὶ καὶ φρέατα ἁλμυροῦ ὕδατος, ἐξ ὧν ἀπὸ χρόνων ἤδη πολὺ παλαιῶν ἐξάγεται ἅλας. Ἵνα ἐξατμίσωσε τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν καὶ φρεάτων τούτων μετεχειρίζοντο ἄλλοτε τὸ πῦρ, τὰ νῦν ὅμως ἐνεργοῦσι τὴν ἐξάτμισιν κατὰ τρόπον ἄλλον, πολὺ εὐκολώτερον, τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται καὶ διὰ τὸ θαλάσσιον ὕδωρ εἰς ἐκείνα τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ἥλιος δὲν εἶνε ἱκανῶς καυστικὸς, ὥστε νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν ἐξάτμισιν. Ἐπιχύνουσι δῆλα δὴ ἐλαφρῶς τὸ ἁλμυρὸν ὕδωρ εἰς δέσμας ἀκανθῶν, τὰς ὁποίας περικλείουσι δια ξυλίνων κιγκλίδων καὶ ἐπιστεγάζουσιν ἔπειτα αὐτάς. Τοιούτῳ τρόπῳ τελεῖται αὐτομάτως ἡ ἐξάτμισις, ὥστε μετά τινα χρόνον τὸ ἐπιχυθὲν ὕδωρ περιέχει ἕως 14—20 % ἅλατος, τότε δὲ θέτουσιν αὐτὸ εἰς λέβητας, ἔνθα ὁλοσχερῶς ἐξατμίζεται μέχρις ἀποκρυσταλλώσεως.

Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι πλὴν τοῦ θαλασσίου ὑπάρχει καὶ τὸ ὀρυκτὸν ἅλας, ὅπερ εὑρίσκεται εἰς κοιτάσματα ὑπὸ τὴν γῆν καὶ ἐκεῖθεν ἐξάγεται ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ὀρυκτά.

Ὅταν τὸ ὀρυκτὸν ἅλας εὑρίσκηται εἰς μεγάλους συμπαγεῖς ὄγκους, ἐξορύσσεται ὅπως καὶ οἱ ὀρυκτοὶ ἄνθρακες. Ὀρύσσονται δῆλα δὴ φρέατα ἄγοντα μέχρι τοῦ κοιτάσματος καὶ ἐξάγεται τὸ ἅλας διὰ τῆς σκαπάνης· πρὸς διευκόλυνσιν δὲ τῆς ἐξαγωγῆς διατρυπῶνται ὑπόγειαι στοαὶ διὰ μέσου τοῦ ὀρυκτοῦ.

Τὸ οὕτως ὅμως ἐξαχθὲν ὀρυκτὸν ἅλας οὐδέποτε εἶνε ἀρκούντως καθαρὸν, ὥστε ἀμέσως νὰ δύνηται νὰ παραδοθῇ εἰς κατανάλωσιν. Συνήθως παρουσιάζεται ὑπὸ τὴν μορφὴν κρυσταλλικῆς οὕτως εἰπεῖν μάζης, ἧς τὸ χρῶμα ποικίλλει ἀπὸ τοῦ ἐλαφροῦ ροδίνου μέχρι τοῦ μαύρου. Δὲν δύναταί τις λοιπὸν νὰ μεταχειρισθῇ τὸ τοιοῦτον ἅλας πρὶν ἢ τὸ διαλύσῃ εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὸ καθαρίσῃ διὰ τῆς ἐξατμίσεως.

Ὅταν τὸ κοίτασμα δὲν ἔχῃ ἱκανὸν πάχος, ὥστε νὰ ἦνε δυνατὸν νὰ γείνωσι στοαί, ἀνοίγουσιν ὀπὴν ἄγουσαν μέχρι τοῦ κοιτάσματος καὶ ἐκεῖθεν ἀφίνουσι νὰ βεύσῃ εἰς τὰ ἐντὸς τὸ ὕδωρ πλησιοχώρου τινὸς ῥυακίου.

Τὸ ὕδωρ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἐμπληρωθῇ ἅλατος, ἐ-

1. «Τὸ ἅλας, λέγει ὁ Ἰατρὸς Τριπιέ, εἶνε τὸ κάλλιστον ἄρτυμα.»

Ἄλλως τε εἰς τὰς φυλακὰς παρετηρήθη ὁποῖα ἀποτελέσματα δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἡ στέρησις τοῦ ἅλατος. Φυλακισμένος τις ἐπὶ δύο μῆνας στερηθεὶς ἅλατος ἐξθειρίασε. Μία δ' ἐκ τῶν αἰτιῶν αἵτινες ἠνάγκασαν τοὺς πολιορκουμένους ἐν Μέτσ κατὰ τὸ 1870 νὰ παραδοθῶσιν ἦτο καὶ ἡ στέρησις τοῦ ἅλατος, οὗ τινος μία λίτρα ἔφθασε κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς πολιορκίας ἀπὸ 90 λεπτὰ εἰς 18 φράγκα.

ξάγεται δι' ἀντλίας ἐκ τοῦ ὀρυχείου καὶ ὑποβάλλεται εἰς ἐξάτμισιν.

Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχουσι κοιτάσματά τινα ὀρυκτοῦ ἅλατος, τὰ ὁποῖα ἐξορύσσονται εἴτε διὰ στοῶν ὑπογείων, εἴτε, ὡς εἴπομεν, διὰ τῆς εἰσροῆς τοῦ ὕδατος. Τὰ κυριώτατα τῶν κοιτασμάτων τούτων ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς νομοῖς τῶν κάτω Πυρηναίων, τοῦ Μοσέλλα, τῆς Μέρθης καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἀλλὰ ταῦτα οὐδὲ κἂν δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ θαυμαστὰ κοιτάσματα τοῦ ὀρυκτοῦ ἅλατος τῆς Γαλλικίας. Ἐκεῖ τὸ ἅλας σχηματίζει στρώματα πολλῶν ἑκατοντάδων μέτρων πάχους καὶ κατέχει ἀπέραντον ἔκτασιν. Τὰ ἐν Wieliczka μεταλλεῖα τοῦ ἅλατος ἐκτείνονται ἐπὶ 3 χιλιομέτρων μῆκος καὶ πλέον τοῦ ἑνὸς χιλιομέτρου πλάτος, τὸ δὲ ἐν αὐτοῖς συμπαγὲς κοίτασμα τοῦ ἅλατος ἔχει πάχος 310 μέτρων. Ὁμοίας περίπου διαστάσεις ἔχουσι καὶ τὰ μεταλλεῖα τὰ ἐν Bochnia. Καὶ ἐν Wieliczka καὶ τὰ ἐν Bochnia μεταλλεῖα εἶνε ἰδιοκτησία τοῦ Αὐστριακοῦ στέμματος, παράγουσι δὲ ἐτησίως πολλὰς χιλιάδας κανταρίων ἅλατος.

«Ὑπελογίσθη, λέγει ὁ κ. Badin ἐν τῷ περὶ ἄντρων καὶ σπηλαίων περισπουδάστῳ αὐτοῦ συγγράμματι, ὅτι διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τις τοὺς ἀτελευτήτους λαβυρίνθους τῶν στοῶν, τῶν αἰθουσῶν, τῶν ἀποθηκῶν, ἃς ἐγκλείουσι τὰ μεταλλεῖα τῆς Wieliczka, ἔπρεπε νὰ διατρίψῃ τέσσαρας ἑβδομάδας ὑπὸ τὴν γῆν καὶ νὰ περιπατῇ ὀκτὼ ὥρας καθ' ἑκάστην. Τὸ ὁλικὸν μῆκος πασῶν τῶν στοῶν ὑπολογίζεται εἰς 432 χιλιόμετρα.

»Ἓν ἐκ τῶν περιεργοτέρων ἐντὸς τῶν ἀχανῶν ἐκείνων κοιλωμάτων, ἅτινα ἀνταναχλῶσι παντοχόθεν ὡς τὸ κρύσταλλον τὴν λάμψιν τῶν λύχνων καὶ τῶν λαμπάδων, εἶνε τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου, κείμενον εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα. Τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο εἶνε ἐσκαμμένον ἐν αὐτῷ τῷ μεταλλείῳ καὶ σύγκειται ὅλον ἐξ ἅλατος· ἡ ἁγία τράπεζα, τὰ ἀγάλματα, αἱ στῆλαι, ὁ ἄμβων, τὰ κοσμήματα, τὰ πάντα εἶνε ἐξ ἅλατος.

»Εἰς τὸ δεύτερον πάτωμα, (μεταχειριζόμεθα τὴν λέξιν *πάτωμα* ἵνα εὐκρινέστερον δηλωθῇ τὸ πρᾶγμα), βλέπει τις λίμνην 160 μέτρων μήκους καὶ 12 βάθους, σχηματισθεῖσαν ἐξ ἐνσταλαγμῶν. Οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὰ μεταλλεῖα οὐδέποτε παραλείπουσι νὰ διατρέξωσιν ἐν λέμβῳ τὴν λίμνην ταύτην. Τὸ ἐν τῷ μέσῳ ψηλαφητοῦ σκότους ὑποτρέμον φῶς τῶν λαμπάδων, ἡ ἐν σιγῇ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων ὑδάτων οἰονεὶ ὀλισθαίνουσα λέμβος, αἱ ἐκρήξεις τῆς πυρίτιδος διαρρηγνυούσης καὶ ἀποκοπτούσης μεγάλους ὄγκους ἅλατος, διεγείρουσιν ἐν τῇ ψυχῇ τὴν ἰδέαν ὑποχθονίου τινὸς κόσμου καὶ τρόμου θρησκευτικοῦ καὶ μυστηριώδους πληροῦσιν αὐτήν.

»Πολλάκις ἔσχον χώραν ἐν τοῖς ἐν Wieliczka μεταλλείοις λαμπραὶ ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις, ἐξ ὧν εἶνε μάλιστα μνήμης ἄξια ἡ γενομένη ἐν ἔτει 1624, ἕνεκα τοῦ γάμου τῆς βασιλίσσης Σοφίας, συζύγου Βλαδισλάου τοῦ Ἰαγελλῶνος. Ὁσάκις ἄλλως μέλος τι τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Οἴκου τῆς Αὐστρίας ἐπισκέπτεται τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα ἀλατορυχεῖα, τὰ κοσμοῦσι πολυτελέστατα διὰ τὴν περίστασιν καὶ λαμπρῶς τὰ φωτίζουσι. Κάτοπτρα, πολυέλαιοι, παραπετάσματα διατίθενται ἐν εὐρυτάτῃ καὶ κανονικῇ αἰθούσῃ· κυκλοτερὴς στοὰ ὑποβασταζομένη ὑπὸ στηλῶν ἐξ ἅλατος εἶνε ὡρισμένη διὰ τὴν μουσικήν, ἧς τὰ γλυκόφθογγα μέλη ἐμποιοῦσι παράδοξον ἐντύπωσιν ὑπὸ τοὺς ἠχήεντας ἐκείνους θόλους.

»Ἡ ζωηροτέρα φαντασία δύναται μόλις νὰ συλλάβῃ ἰδέαν τοιούτου θεάματος, ὅπερ βλέπων τις νομίζει ὅτι ἐγένοντο πρᾶγμα τὰ παραμύθια τῶν *Νεραΐδων*.»

Ὅθεν τὰ μεταλλεῖα ταῦτα ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς πολλὰς καὶ πολυειδεῖς δημοτικὰς παραδόσεις. Διηγεῖτο ὁ λαὸς ὅτι οἱ ἐκεῖ ἐργαζόμενοι ἦσαν μοιραίως καταδεδικασμένοι νὰ μὴ ἐπανίδωσι τοῦ ἡλίου τὸ φῶς. Ὅτι μόλις ὑπὸ τὴν γῆν καταβάντες αὐτοί τε καὶ αἱ οἰκογένειαι των ἀπετέλουν φυλὴν ὑποχθόνιον ἥτις ἐγεννᾶτο, ἔζη καὶ ἀπέθνησκεν ἐκεῖ κάτω, εἰς τὸ σκότος τὸ βαθύτατον.

Ἄγνωστον εἶνε πότε πρῶτον ἀπεκαλύφθησαν τὰ κοιτάσματα ταῦτα τῶν Καρπαθίων· ἠξεύρομεν μόνον ὅτι ἐξωρύσσετο ἐκεῖθεν ἅλας ἤδη κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα. Δημοτική τις παράδοσις, ἣν ἀναφέρει ὁ Ἀδὰμ Στρέλλερ, ἀποδίδει τὴν πρώτην αὐτῶν εὕρεσιν εἰς περίεργον συμβεβηκός.

«Ἡ ἡγεμονὶς τῆς Οὐγγαρίας Κουνηγόνδη, μνηστὴ Βολεσλάου τοῦ Ἁγιοῦ, βασιλέως τῆς Πολωνίας, δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ οὐδεμίαν προῖκα παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς οὔτε εἰς χρυσὸν, οὔτε εἰς ἄργυρον, πορευομένη ὅμως εἰς Πολωνίαν διέβη διὰ τῶν μεταλλείων τῶν ἁλάτων τῆς Οὐγγαρίας καὶ ἔρριψεν ἐκεῖ τὸν νυμφικόν της δακτύλιον. Μόλις ἔφθασεν εἰς τὴν Κρακοβίαν, ἡ Κουνηγόνδη ἐζήτησε νὰ τὴν ὁδηγήσωσιν εἰς Wieliczka καὶ διέταξε ν' ἀνασκάψωσι τὴν γῆν ἐνώπιόν της. Ἡ διαταγὴ ἐξετελέσθη, ἀπεκαλύφθη δὲ μεταλλεῖον ἅλατος πλουσιώτατον. Εἰς τὸ πρῶτον τεμάχιον ἅλατος, ὅπερ ἐξωρύχθη, ἀνευρέθη ὁ δακτύλιος τῆς ἡγεμονίδος.»

Ἐν Ἰνδίαις ὑπάρχουσι κοιτάσματα ὀρυκτοῦ ἅλατος σπουδαιότερα ἔτι τῶν ἐν Γαλλικίᾳ· καλοῦνται δὲ ταῦτα Σειρὰ τοῦ Ἅλατος καὶ ἀποτελοῦσι πράγματι σειρὰν ὀρέων 200 χιλιομέτρων μήκους.

Τὸ ἅλας λοιπὸν, τὸ ἀπαραίτητον τοῦτο εἰς τὸν ἄνθρωπον ἄρτυμα, τόσον ἀφθόνως διεχύθη ἐπὶ τῆς γῆς, ὥστε οὐδεὶς εἶνε φόβος μήποτε τυχὸν ἐκλείψῃ.

ΤΟ ΠΑΡΑΣΗΜΟΝ ΤΟΥ ΚΝΗΜΙΔΟΔΕΣΜΟΥ[1]

Τὸ παράσημον τοῦ Κνημιδοδέσμου εἶναι τὸ ἀρχαιότατον τῆς Ἀγγλίας παράσημον. Τὸ ὁμώνυμον Ἱπποτικὸν Τάγμα, τὸ *Εὐγενέστατον Τάγμα τοῦ Κνημιδοδέσμου* (The most honourable Order of the Garter), ἱδρύθη τῇ 19 Ἰανουαρίου 1350, παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου Γ', κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ στρατιωτικῶν ταγμάτων τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὸν Ἄγγλον ἱστορικὸν Hume, ὁ βασιλεὺς Ἐδουάρδος, «οὗ ἡ ἔμφρων «διαγωγὴ καὶ οἱ στρατιωτικοὶ θρίαμβοι ἐξῆψαν «τὸ πολεμικὸν πνεῦμα καὶ τὴν ἅμιλλαν τῆς ἀγγλι«κῆς Εὐγενείας, συνέστησε τὸ Τάγμα τοῦ Κνη«μιδοδέσμου, ὅπως ἔτι μᾶλλον κρατύνῃ τὸ πνεῦ«μα τοῦτο τῆς ἁμίλλης καὶ τῆς ὑποταγῆς τῷ «Ἡγεμόνι». Ἀλλὰ παράδοσίς τις ἄλλως ἀναφέρει τὴν ἀρχὴν τοῦ παρασήμου καὶ τοῦ τάγματος τοῦ Κνημιδοδέσμου. Κατὰ τὴν παράδοσιν αὐτὴν, ἥτις ὅμως ἐπ' οὐδεμιᾶς στηρίζεται αὐθεντείας, ἀλλ' ἥτις οὐχ ἧττον πιστεύεται γενικῶς, ἐν τῇ ἀκμῇ χοροῦ τινος ἐν τῇ ἀγγλικῇ Αὐλῇ, ἡ ὡραία κόμησσα τῆς Σαλίσβουρυ ἄφησε τὸν κνημιδόδεσμον αὐτῆς νὰ πέσῃ· ὁ βασιλεὺς Ἐδουάρδος, ὅστις, φαίνεται, ἐνδιεφέρετο νὰ παρακολουθῇ τῆς κομήσσης τὰ βήματα, καὶ οὐ τὴν προσοχὴν οὐδὲν ἐκ τῶν συμβαινόντων αὐτῇ διέφευγε, κύψας ἔλαβε τὸν κνημιδόδεσμον. Τινὲς ἐκ τῶν Αὐλικῶν ὑπεμειδίασαν. Ὁ Ἐδουάρδος διέκρινε τὰ μειδιάματα, οὐδ' ἠπατήθη ἐπὶ τῆς ἐννοίας αὐτῶν· στραφεὶς πρὸς τούτους εἶπε: Honni soit qui mal y pense. Τοῦτο, κατὰ τὴν κυρίαν καὶ ἁπλῆν ἔννοιαν αὐτοῦ μεταφραζόμενον, καὶ κατὰ τὴν ἀβροτητα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐξελληνιζόμενον, σημαίνει, ἐπιτραπείτωσαν ἡμῖν αἱ λέξεις, *Τὴν κακή του ὅποιος κακοβάλλει* κατὰ τὴν ἁβροτέραν καὶ τεχνικωτέραν φράσιν τῆς σήμερον, ἑλληνιστὶ δύναται νὰ μεταφρασθῇ: *Ἐρρέτω ὁ ἐπὶ τούτῳ κακὰ ὑποροῶν*. Ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, τοιαύτην τινὰ ἡ παράδοσις ἀναγράφει τὴν ἀρχὴν τοῦ τάγματος τοῦ Κνημιδοδέσμου. Ἡ σιωπὴ δὲ τῶν Ὀργανικῶν Διαταγμάτων τοῦ Τάγματος ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς φράσεως, ἥτις ἀναγέγραπται ἐπὶ τῆς λωρίδος τοῦ Κνημιδοδέσμου, τῆς ὡς ἀνωτέρω φράσεως τοῦ Ἐδουάρδου, τὰ ἀνειμένα ἤδη τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν συνέστη τὸ Τάγμα, καὶ ἡ δυσκολία τῆς ἄλλως ἀνεξηγήτου φράσεως, καὶ τοῦ ἔτι μᾶλλον ἀνεξηγήτου παρασήμου, παρέχουσι κῦρος εἰς τὴν κοινὴν παράδοσιν περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ τάγματος τῶν Κνημιδοδεσμοφόρων, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀπό τι τέλος διφορούμενον, καὶ ἐκ τῆς λήθης τοῦ Ἐδουάρδου, ὅτι ἦν Βασιλεὺς· ἐνώπιον τῆς Σαλίσβουρυ, ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἀπεδείχθη ἀνὴρ ἁπλῶς, ἐνώπιον ὡραίας καὶ ἀγαπωμένης γυναικός· καὶ ὁ σκῆπτρον καὶ ξίφος κρατῶν Βασιλεὺς καὶ Στρατιώτης ἔκυψε προθύμως, ὅπως συλλέξῃ τὴν ταινίαν, τὴν δένουσαν τὴν κνημίδα ἀγαπητῆς γυναικός.

Ἀλλ' οἱαδήποτε ἂν ᾖ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ γένεσις τοῦ παρασήμου τοῦ Κνημιδοδέσμου, δὲν ἐβράδυνε τοῦτο νὰ καταστῇ τὸ πρωτεῦον τῶν τῆς Ἀγγλίας· οἱ δὲ μετὰ τὸν Ἐδουάρδον Βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας συνεπλήρωσαν τὰ πρῶτα περὶ αὐτοῦ ὀργανικὰ Διατάγματα. Οὕτως ὁ μὲν Ἑρρίκος Η' ἐδημοσίευσε τῇ 23 Ἀπριλίου 1522 νέον Διάταγμα, συμπληροῦν τὸ τοῦ Ἐδουάρδου Γ', ὅπερ ἰσχύει μέχρι τοῦ νῦν, ἄλλοι δ' ἀκολούθως προσέθηκαν εἰς τοῦτο ἄρθρα ἕτερα. Τὸ παράσημον τοῦ Τάγματος κατ' ἀρχὰς ἦν ἁπλοῦς τις κνημιδόδεσμος, ἐκ βελούδου βαθυκυάνου, ἔχων χρυσοῖς γράμμασι κεντημένας τὰς λέξεις Honni soit qui mal y pense, καὶ δενόμενος εἰς τὴν ἀριστερὰν κνήμην. Ὁ Ἑρρίκος Ζ' προσέθετο τὸ τριάκοντα οὐγγίας ζυγίζον ἐκ χρυσοῦ περιδέραιον, ἀφ' οὗ κρέμαται ἐκ μετάλλου μιλτωμένου ἀγαλμάτιον τοῦ ἁγίου Γεωργίου, φονεύοντος τὸν δράκοντα, ἀκολούθως δὲ καὶ τὴν κυανῆν ταινίαν, ἀφ' ἧς κρέμαται ἐπίσης μετάλλιον χρυσοῦν, φέρον ἀναγεγλυμμένον τὸν ἅγιον Γεώργιον· τέλος ὁ Κάρολος Α' προσέθετο τὸν ἀστέρα. Τέσσαρα οὕτω μερικὰ παράσημα φέρει ὁ πλήρες θέλων νὰ φέρῃ τὸ παράσημον τοῦ Κνημιδοδέσμου. Εἶναι δὲ κεκανονισμένη καὶ ἰδιαιτέρα ἐνδυμασία, μετὰ χλαμύδος, ἣν πρέπει νὰ φορῇ ὁ τοῦ Κνημιδοδέσμου Ἱππότης.

Ἡ τελετὴ τῆς περιβολῆς τῶν παρασήμων τοῦ Τάγματος τοῦ Κνημιδοδέσμου, ἢ μᾶλλον τῆς χειροτονίας, οὕτως εἰπεῖν, τινὸς, ὡς Ἱππότου τοῦ ὁμωνύμου Τάγματος, τελεῖται πανηγυρικωτάτη, καὶ καθ' ὅλας τὰς μεσαιωνικὰς διατυπώσεις. Παραλείποντες τὰ καθ' ἕκαστον τῆς τελετῆς, σημειοῦμεν ἐνταῦθα τοὺς λόγους, οὓς ὁ τοῦ Τάγματος Καγγελάριος, ὅστις εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Ὄξφωρ, ἀπαγγέλλει, περιβάλλων τὸν νέον Ἱππότην ἕκαστον τῶν παρασήμων.

Δένων περὶ τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς ἀριστερᾶς κνήμης αὐτοῦ τὸν Κνημιδόδεσμον, λέγει: «Πρὸς «τιμὴν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ καὶ εἰς μνήμην «τοῦ εὐτυχοῦς μάρτυρος Ἁγίου Γεωργίου, δένω «περὶ τὴν κνήμην σου, διὰ τὴν δόξαν σου, τὸν εὐ«γενέστατον αὐτὸν κνημιδόδεσμον. Φέρε τοῦτον

1. Ἑπόμενοι τῇ συνηθείᾳ, ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ ἀπεκαλέσαμεν ἑλληνιστὶ παράσημον τῆς Περικνημίδος τὸ παράσημον τῆς Jarretière· μελετήσαντες ὅμως ἀκολούθως εὕρομεν, ὅτι ἀκριβέστερον ἑλληνιστὶ δυνάμεθα ἴσως νὰ γράψωμεν «Κνημιδόδεσμος». Ἡ λέξις ὅ' αὕτη ἀκριβῶς ὁρίζει τὸ πρᾶγμα· διότι ὁ δεσμὸς ἢ ἡ ταινία αὕτη δένει καὶ συγκρατεῖ τὴν «Κνημίδα», ἤτοι τὸ καλτσοῦνι, οὔτε περιβάλλει δὲ τὴν κνήμην ὅλην, ἵνα κληθῇ Περικνημὶς, ἄλλο δὲ ἡ Περικνημὶς, ἥτις εἶναι τὸ τουρκιστὶ «Τουζλοῦκι», οὔτε δένει τὸ γόνυ, καθόσον τίθεται κάτωθεν αὐτοῦ, οὔτε χρησιμεύει εἰς δέσιν τοῦ γόνατος, ὅπως ὀνομασθῇ «Γονατόδεσμος». Ἄλλως τε καὶ ἡ κοινὴ γλῶσσα ἀκριβέστερον καὶ ὀρθότερον ὁρίζει τὸ πρᾶγμα, «Καλτσοδέταν» λέγουσα, ἤτοι δεσμὸν ἢ ταινίαν, δένουσαν τὴν κάλτσαν, ἢ κνημίδα.

«ὡς σύμβολον τοῦ ἐνδοξοτάτου τούτου Τάγμα-«τος, καὶ μὴ λησμόνει μήτε παραμέλει αὐτόν· «οὗτος ἀναμιμνήσκει σοι, ὅτι ὀφείλεις νὰ ἦσαι «θαρραλέος, καὶ, εἰς πόλεμον δίκαιον ἐμπλεκό-«μενος, νὰ διατελῇς σταθερὸς, ἀνδρεῖος καὶ νι-«κητής». Περιβάλλων τῷ νέῳ Ἱππότῃ τὸ περι-δέραιον καὶ τὴν ταινίαν, ὁ αὐτὸς Ἐπίσκοπος λέγει: «Φέρε, περὶ τὸν τράχηλόν σου, τὴν ται-«νίαν αὐτὴν, τὴν κεκοσμημένην τῇ εἰκόνι τοῦ «εὐτυχοῦς μάρτυρος καὶ στρατιώτου τοῦ Χριστοῦ «ἁγίου Γεωργίου. Ὑπὸ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ «παρορμώμενος, θριάμβευε καὶ τῶν εὐτυχῶν καὶ «τῶν δυστυχῶν περιστάσεων, ὅπως, νικήσας εὐ-«τόλμως τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σώματός σου καὶ τῆς «ψυχῆς σου, δυνηθῇς οὐ μόνον ν' ἀπολαύσῃς τὴν «δόξαν τῆς κοσμικῆς μάχης αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐ-«πιστεφθῇς ἔτι τῇ δάφνῃ τῆς αἰωνίου νίκης». Περιβάλλων τῷ νέῳ Ἱππότῃ τὸν μανδύαν, τῷ λέ-γει, πάντοτε ὁ αὐτὸς Ἐπίσκοπος τῆς Ὀξφωρ: «Λάβε τὸν ὑσγινοβαφῆ (cramoisie) μανδύαν «τοῦτον, εἰς αὔξησιν τῆς εὐτυχίας σου, ὡς ἐνέ-«χυρον καὶ σημεῖον τοῦ ἐντιμοτάτου Τάγματος «εἰς ὃ εἰσῆλθες. Τεθωρακισμένος τούτῳ, ἔσο ἀν-«δρεῖος, ὅπως οὐ μόνον πολεμῇς ἰσχυρῶς, ἀλλὰ «καὶ προσφέρῃς τὸ αἷμά σου ὑπὲρ τῆς Πίστεως «τοῦ Χριστοῦ, ὑπὲρ τῶν ἐλευθεριῶν τῆς Ἐκκλη-«σίας, καὶ ὑπὲρ τῆς δικαίας καὶ ἀναποδράστου ἀ-«μύνης τῶν καταπιεζομένων καὶ τῶν ἐνδεῶν». Ἐπὶ τέλει, ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ φέρων τὴν χλαμύδα, ὁ Ἐπίσκοπος λέγει τῷ προχειριζομένῳ: «Δέχθητι τὴν χλαμύδα αὐτὴν τὴν οὐρανόχρουν, «διδομένην παρὰ τοῦ ἐξοχωτάτου Τάγματος, εἰς «αὔξησιν τῆς εὐτυχίας σου, πεπλουτισμένην τῷ «θυρεῷ καὶ τῷ ἐρυθρῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. «Τῇ δυνάμει αὐτῆς εἴθε ἀσφαλῶς νὰ διασπᾷς «τὰς τάξεις τῶν ἐχθρῶν σου, καὶ ἐσαεὶ ἀναδεί-«κνυσαι νικητής· καὶ, πληρωθεὶς δόξης ἐν τῷ «ἐγκοσμίῳ πολέμῳ τούτῳ, διὰ πράξεων ἡρωϊ-«κῶν καὶ ἐξόχων, δυνηθῇς ν' ἀπολαύσῃς τὸν «θρίαμβον καὶ τὴν αἰωνίαν χαράν».

Τοιαῦταί εἰσιν αἱ εὐχαὶ, ἃς ἀπαγγέλλει ὁ Καγγελάριος τοῦ Τάγματος· ἀγνοοῦμεν ὅμως, ἐὰν καὶ εἰς τὸν Σουλτάνον Ἀζίζ, ἱππότην τοῦ Κνημιδοδέσμου γενόμενον, ἀπηγγέλθησαν αἱ αὐταὶ εὐχαί. Τὸ ἐφ' ἡμῖν ὀφείλομεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι σπανίως καταλληλότερον ἐρρέθησαν αὗται ἢ σήμερον, ὅτε ὁ Ἐπίσκοπος ἀπηύθυνε ταύτας πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων. Εἴθε δὲ αἱ εὐχαὶ αὗται νὰ γίνωσι σὰρξ, ἐν ἡμέρᾳ προσεχεῖ.

Ἀλλ' ἂν ἡ τελετὴ τῆς περιβολῆς τῶν παρασήμων τοῦ Κνημιδοδέσμου θυσίαν αἵματος ἀμέσως μὴ φέρῃ, φορολογεῖ ὅμως τὸ ταμεῖον τοῦ προχειριζομένου Ἱππότου. Κατὰ τὰ Ὀργανικὰ Διατάγματα, ἐὰν ὁ νέος Ἱππότης ἦναι Βασιλεὺς ξένος, ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ χειροτονούμενος: α') λίρας 20 ἢ φράγκα 500, ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν Κληρικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν Ἱππότων τοῦ Οὐίνδσωρ. Τὸ ποσὸν τοῦτο πρέπει νὰ καταβάλληται, ἅμα τῆς τελετῆς τῆς χειροτονίας γενομένης, ἀπαγορεύεται δὲ ῥητῶς παρὰ τῶν Κανονισμῶν ἡ πρόοδος εἰς τὰς ἄλλας διατυπώσεις, πρὸ τῆς πληρωμῆς τοῦ ποσοῦ τούτου· β') 16 λίρας (φράγκα 400) ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιαρχῶν, τῶν ψαλτῶν καὶ τῶν κωδωνοκρουστῶν· γ') λίρας 13 (φρ. 325) εἰς ἓξ ἢ ἑπτὰ ὑπαλλήλους· δ') λίρας 60 (φρ. 1500) διὰ τὴν ἐνδυμασίαν του· ε') λίρας 30 (φρ. 750) ὡς δωρεὰν ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ· ς') λίρας 20 (φρ. 500) ὑπὲρ τοῦ Κλητῆρος τῆς μελλίνης ῥάβδου· ζ') λίρας 12 (φρ. 300) εἰς τοὺς σαλπιγκτὰς τοῦ Βασιλέως· η') λίρας 2 (φρ. 50) εἰς τοὺς ἀρχισαλπιγκτάς· θ') λίρας 16 (φρ. 400) εἰς τοὺς μουσικούς· ι') λίρας 4 (φρ. 100) τοῖς τυμπανισταῖς· ια') λίρας 3 (φρ. 75) τοῖς μαγείροις τοῦ Βασιλέως· ιβ') λίρας 3 (φρ. 75) τοῖς θαλαμηπόλοις τοῦ Βασιλέως· ιγ') λίρας 6 (φρ. 150) τῷ ὀφουλακίῳ καὶ τῷ ταμείῳ τοῦ Βασιλέως. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι βραδύτερον οἱ ξένοι βασιλεῖς ἀπαλλάγησαν πασῶν τῶν καταβολῶν τούτων, ἀναβαινουσῶν εἰς ὑπερπεντακισχίλια φράγκα· ἀλλ' ὅμως οἱ ἀντιπροσωπεύσαντες τούτους εἰς τὴν τελετὴν τῆς χειροτονίας πάντοτε προσήνεγκον τῷ Τάγματι δῶρα, σχεδὸν ἴσου ποσοῦ.[1]

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ὁ Αὔγουστος ἐπλάκωσε, ἡ ἄκρα τοῦ χειμῶνος.

Διότι ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου ὁ καιρὸς ἄρχεται ἀποκλίνων πρὸς τὸ ψυχρότερον· θεωρεῖται δὲ ὁ Αὔγουστος ἀρχὴ τοῦ χειμῶνος, ὡς ὁ Μάρτιος, κατὰ τὴν ἀκόλουθον παροιμίαν, ἀρχὴ τοῦ θέρους:

Ἀπὸ Μαρτιοῦ καλοκαιριάζει
κι' ἀπ' Αὔγουστο χειμωνιάζει.

Ἢ ἄλλως:

Ἀπὸ Μαρτιοῦ καλοκαίρι, κι' ἀπ' Αὔγουστο χειμῶνας.

Καὶ ἀντιθέτως:

Μήτ' ὁ Μάρτης καλοκαίρι,
μήτ' ὁ Αὔγουστος χειμῶνας.

*

Ἦλθεν ὁ Αὔγουστος, πάρε τὴν κάππα σου.

Διότι τὸ ψῦχος κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἄρχεται καθιστάμενον ἐπαισθητόν.

*

Τ' Αὐγούστου τὰ βοριάσματα τὸ Μάϊ ἀναθυμοῦνται.

Βοριάσματα εἶναι οἱ κατὰ τὸν Αὔγουστον πνέοντες ἐτησίαι, οἵτινες καθιστῶσι τὸν μῆνα τοῦτον ἐπίσης εὐάρεστον, ὡς τὸν Μάϊον.

*

Ὁ ἥλιος τοῦ Μαγιοῦ, τ' Αὐγούστου τὸ φεγγάρι.

Ὁ ἥλιος τοῦ Μαΐου καὶ τὸ φεγγάρι τοῦ Αὐ-

γούστου, ἀναφέρονται καὶ ἐν δημοτικῷ τινι ᾄσματι πρὸς παράστασιν τῶν καλλονῶν τῆς φύσεως. Ὁ Κωσταντὴς, οὗ τὴν μνηστὴν δολοφονεῖ ὁ Χάρος, ἐπιστρέφων ἐκ πανηγύρεως καὶ εὑρίσκων νεκρὰν αὐτὴν, λέγει πρὸς τὸν σκάπτοντα τὸν τάφον της γέροντα:

Φκιάστο πλατὺ τὸ μνημά της, μακρὺ γιὰ δυὸ νομάτους,
κι' ἀπὸ τὴ δέξια τὴ μεριὰ ν' ἀφήσῃς παραθύρι,
νὰ 'μπαίνῃ ὁ ἥλιος τοῦ Μαγιοῦ, τ' Αὐγούστου τὸ φεγγάρι.

*

Αὔγουστε, καλέ μου μῆνα, νάπουν δυὸ φοραῖς τὸ χρόνο.

Ἀποκαλεῖται οὕτως ὁ Αὔγουστος, ὡς παρέχων τὰς πλείστας προσόδους· διότι κατ' αὐτὸν συγκομίζονται εἰς τὰς ἀποθήκας τὰ γεννήματα καὶ ἄλλοι καρποὶ, καὶ βρίθουσι σταφυλῶν αἱ ἄμπελοι· δύναται ἐνὶ λόγῳ νὰ θεωρηθῇ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν ἑτέρας παροιμίας, ὡς ὁ *μῆνας ποὺ τρέφει τοὺς ἕνδεκα*.

*

Αὔγουστος ἄβροχος, μοῦστος ἄμετρος.

*

Τοῦ Σωτῆρος τὰ λελέκια, τοῦ Σταυροῦ τὰ χελιδόνια.

Παροιμία ἠπειρωτική· οἱ πελαργοὶ ἐγκαταλείπουσι τὰ βόρεια τῆς Ἑλλάδος μέρη, μετανιστάμενοι εἰς θερμότερα κλίματα, τὴν 6 Αὐγούστου, ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, κατὰ τὴν προκειμένην παροιμίαν, ἢ ἡμέρας τινὰς βραδύτερον, κατὰ τὰς παρατηρήσεις τινῶν φυσιοδιφῶν. Αἱ δὲ χελιδόνες μετανίστανται συνήθως μικρὸν πρὸ τῆς ὑπὸ τῆς παροιμίας τασσομένης ἡμέρας (14 Σεπτεμβρίου)· ἐν Ἀττικῇ μέσος χρόνος τῆς μεταναστάσεως αὐτῶν εἶναι ἡ 6 Σεπτεμβρίου.

*

Βύγῃκε τὸ ροδάκινο, ἄρχισε τὸ νυχτέρι.

Συνειθίζουσιν οἱ ἐργοστασιάρχαι, ὅταν ὡριμάσῃ τὸ ροδάκινον (κατὰ τὰ τέλη περίπου Αὐγούστου) νὰ προσφέρωσιν ἐξ αὐτῶν εἰς τοὺς ἐργάτας των, ὑποσημαίνοντες ὅτι ἐπέστη ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἡ ἐργασία δέον νὰ παρατείνηται μέχρι νυκτός.

*

Κάθε πρᾶγμα 's τὸν καιρόν του κι' ὁ κολοιὸς τὸν Αὔγουστο.

Καιρὸς παντὶ πράγματι. *Κολοιὸς*, ἰχθὺς τοῦ εἴδους τῶν σκόμβρων.

*

Λιγοθυμιὰ τ' Αὐγούστου.

Ἀκατανόητος. **

Η ΔΙΑ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΠΡΟΣΓΕΝΟΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Πρὸ ἑνὸς περίπου αἰῶνος μόλις τετρακόσιοι ἐργάται ἔκλωθον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τόσον νῆμα βαμβακίου ὅσον σήμερον κλώθει εἷς ἐργάτης κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα· καὶ διὰ νὰ ἀλεσθῇ μία ὡρισμένη ποσότης σίτου ἀπητοῦντο ἑκατὸν πεντήκοντα χεῖρες πλειότερον παρ' ὅ,τι σήμερον, ἑκατοντάκις δὲ περισσότεραι χεῖρες διὰ νὰ πλεχθῇ ἡ αὐτὴ ποσότης τριχάπτου (δαντέλλας). Πρὸς διύλισιν τῆς ζακχάρεως ἀπαιτοῦνται σήμερον τόσαι ἡμέραι ὅσοι πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ἀπητοῦντο μῆνες. Ἄλλοτε μόλις ἐν διαστήματι ἓξ μηνῶν ἐπέθετον τὸν ὑδράργυρον ἐπὶ τῶν καθρεπτῶν, ἐνῷ σήμερον ἡ αὐτὴ ἐργασία περατοῦται ἐντὸς τεσσαράκοντα λεπτῶν τῆς ὥρας· ἡ δὲ μηχανὴ ἑνὸς πολεμικοῦ δικρότου σιδηροφράκτου πρώτης τάξεως ἐκτελεῖ ἐργασίαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὅσην τεσσαράκοντα δύο χιλιάδες ἵπποι δύνανται νὰ ἐργασθῶσι.[1]

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

*** Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὡς σπέρμα ἀόρατον, τὸ ὁποῖον πετᾷ εἰς τὸν ἀέρα, καὶ μετὰ ταῦτα πίπτει τίς οἶδε ποῦ. Θάπτεται ὑπὸ τὴν κοπρίαν, καὶ μίαν ἡμέραν ἐξέρχεται ἐκεῖθεν ὑπὸ τὴν μορφὴν λεπτοῦ χόρτου. Διαβάτης τις τὴν παρατηρεῖ, γίνεται κύριος αὐτῆς, καὶ τὴν δεικνύει εἰς ὅλον τὸν κόσμον. (A. de Musset.)

*** Ἔσο πιστὸς καὶ ἀκριβὴς ἐν τοῖς σμικροῖς καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὸ φαινόμενον μᾶλλον ἀσημάντοις πράγμασι τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἐκ μικρῶν σταγόνων ὕδατος ἀποτελεῖται ὁ μέγας ὠκεανός· ἐξ ἐλαχίστων στιγμῶν συνίσταται ὁ βίος· ἀπὸ διηνεκοῦς συμπλοκῆς χρηστῶν καὶ γενναίων φρονημάτων ἐν τοῖς σμικροῖς τὸ μέγα τῆς ἀρετῆς φρόνημα ἐν τοῖς μεγάλοις κατορθοῦται, καὶ ἀπὸ τῆς εὐαρεστήσεως ἑκάστης στιγμῆς παράγεται ἡ τοῦ ὅλου βίου ἐνδόμυχος εὐδαιμονία. (Zschokke.)

*** Δὲν ὑπάρχει ῥεῦμα δυσκολιῶν τόσον βαθὺ καὶ ὁρμητικὸν, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ τὸ περάσωμεν, ἐὰν ἔχωμεν θάρρος νὰ πηδαλιουχῶμεν καὶ δύναμιν νὰ κωπηλατῶμεν.

*** Δὲν ἔχει μεγάλην ἀξίαν τὸ νὰ δεικνύῃ τις συμπεριφορὰν καλὴν πρὸς ἀνθρώπους καλῆς συμπεριφορᾶς. Ἀλλὰ τὸ νὰ δείξῃ τις καλὴν συμπεριφορὰν πρὸς ἀνθρώπους κακῆς συμπεριφορᾶς, τοῦτο εἶνε ἀρχὴ τῆς ἀρετῆς.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΧΑΜΚΩΣ

Τί τρόμος ἐπλάκωσε
Τὸ ἔρμο Τεπλένι;
Σκιασμένος ὁ ἥλιος
Στὰ ὄρη προβαίνει·
Ὀλόγυρα σκόνωνται
Βλασφήμιαις, χαραῖς,
Κατάραις καὶ κλάψματα,
Καὶ τρόμου φωναῖς.

Στὸ μαῦρο κρεββάτι της
Μὲ λύσσα σπαρνάει·
Γιὰ ἰδὲς, μὲ τὸ θάνατο
Βαρειὰ πολεμάει·
Ἀκόμη 's τὰ στήθεια
Τὴν ἄγια ψυχὴ
Βαστάει μὲ τὰ δόντια
Ἡ μάνα τοῦ Ἀλῆ.

Σηκώνει τὸ πρόσωπο,
Γυρίζει τὸ βλέμμα,
Ἐποῦ ὁ γάρος ἐθόλωσε,
Καὶ στάζει τὸ αἷμα.
Καὶ ποῦν εἰς τὴν ὕστερη
Στιγμὴ ἀποζητῇ;
Τηράει καὶ ἀγωνίζεται
Νὰ ἴδγάλῃ μιλιά.

Ἄ! θάνατε, σβύσε της
Τὸ λόγο εἰς τὸ στόμα·
Γιὰ ἰδὲς, δὲν ἐχόρτασε
Τὰ αἵματα ἀκόμα·
Ἄ! λόγια τρομάρας
Κ' ὀλέθρου θὰ 'πεῖ,
Φαρμάκια, μαχαίρια
Θ' ἀφήσει τοῦ Ἅλῃ.

—Παιδί μου, ἐποῦ ἐβρίσκεσαι,
Καὶ μ' ἄφησες μόνη;
Ἄ! τρέξε, καὶ ὁ θάνατος
Γοργὰ μὲ πλακώνει.
Ἐστὰ μαθρά μου στήθη
Παγόνει ἡ καρδιά,
Καὶ εἶν' ἄλλαις γιομάταις
Ζωὴ καὶ χαρά.

Ὁ πόνος τὰ κόκκαλα
Μοῦ λυώνει 'ς τὸ σῶμα·
Ἀνθεῖ σ' ἄλλα πρόσωπα
Τοῦ ῥόδου τὸ χρῶμα·
Γιὰ 'μένα παντέρημο
Κρεββάτι 'ς τὴ γῆ,
Καὶ γι' ἄλλαις τραγούδια,
Στεφάνια, χορεύ....

Ἄ! κάμε, παιδάκι μου,
Ἐβρμιὰ τὸ Γαρδίκι,
Πλατὺ κοιμητήριο
Νὰ βόσκουν οἱ λύκοι·
Ἄ! πνίξτε στὰ αἵματα
Μανάδες, παιδιὰ,
Παρθέναις καὶ γέροντας·
Μαχαῖρι, φωτιά!

Φωτιὰ καὶ μαχαίρια!
Ἐ τὴν ἔρημη ἀγκάλη
Τῆς κόρης, συντρίψτε
Τοῦ νιοῦ τὸ κεφάλι·
Τὸ βρέφος ἐποῦ τρέμοντας
Βαστάει 'στὸ βυζί,
Σφαμμένο 'στὰ πόδια της
Ἡ μάνα νὰ ἰδῇ.

Μαχαῖρι! Κι' ἀφήστέ τους
Χαραῖς ἐδῶ κάτου
Ἀργὰ ξεψυχίσματα,
Ἀαχτάραις θανάτου.
Φωτιὰ καὶ μαχαίρια!
Μὶὰ πλάκα νὰ κλῇ,
Καὶ γάμου στεφάνια,
Καὶ κόρη νεκρή.

Φωτιὰ καὶ μαχαίρια!...
Τί πάγος μὲ ζώνει;
Ἀνάθεμα, ἀνάθεμα!
Ὁ ἥλιος θολόνει.—
Ποιὰ τρόμου φαντάσματα
Ἐμπρός μου θωρῶ;....
Ἀκέφαλα λείψανα
Τί θέλετε ἐδῶ;

Ἀϊμέ! στὸ κρεββάτι μου
Σμόνουν ἀγάλια....
Ἄ! βίγνουν ἀπάνω μου
Τ' ἀγνὰ τους κεφάλια·
Προφέρουν τὰ στόματα
Φοβέρα φρικτή·

Ἄ! φύγετε, ἀφῆστέ με
Ἀδέλφια τ' Ἅλῃ!

Μαχαῖρι θεήλατο
Κρυφὰ φοβερίζει.
Φυλάξου! 'στὸ κάστρο σου
Ὁ γάρος γυρίζει!
Ὠμένα' ἐσίμωσαν,
Ἐμπῆκαν, ὁρμοῦν,
Ὠμένα τὸ αἷμά σου
Παιδί μου διψοῦν.

Ἄ! ἔπεσε, ἔπεσε
Ὁ πρῶτος σφαμμένος·
Κλονίζεται ὁ δεύτερος
Παρειὰ λαθωμένος.....
Ἀπάνω του ρίχνονται
Σωρὸς τὰ σπαθιά...
Ὦ θάνατε, κλεῖσέ μου
Τὰ 'μάτια γοργά.

Λυπήσου με θάνατε...
Ἀκόμη δὲν φθάνει;
Σ' ἀέρι σηκώνεται
Γυμνὸ γαταγάνι...
Ὠμένα τὸν ἄρπαξαν
Ἀπ' τ' ἄσπρα μαλλιὰ,
Τὸν σέρνουν ἀλύπητα...
Ὦ τρόμου θωριά!—

Σταθῆτε!—ἕνα γύγγυσμα
Θανάτου 'γροικιέται!..
Ὠμὲ τὴ κεφάλι του
Στὸ χῶμα πετιέται!
Ἐνδίκαια, ἐνδίκαια,
Μουχτὰρ καὶ Βελῆ...
Ὦ ποιὸς τὰ κεφάλια τους
Κομμένα κρατεῖ;

Ἡ γῆς ἐσκοτείνιασε
Ὁ ἥλιος μουγκρίζει·
Τί τέρας τῆς κόλασις
Φρικτὰ φοβερίζει;
Ἄ! ρίχνεται ἀπάνω μου...
Ἄ! μ' ἔπνιξε... Ἅλῃ...
—Ὁ χάρος τῆς ἄρπαξε
Τὴν ἄγρια ψυχή.[1]

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Περὶ τῆς χρήσεως τῶν παγωτῶν.

Ἡ χρῆσις τοῦ πάγου καὶ τῶν πεπαγωμένων ποτῶν ἐν ὥρᾳ θέρους εἶναι ἀβλαβής, ὁσάκις ἡ χρῆσις δὲν καταντᾷ εἰς κατάχρησιν. Τὸ ἑσπέρας εἶναι ὁ ἁρμοδιώτερος χρόνος πρὸς χρῆσιν τῶν παγωτῶν, ὅτε ἡ χώνευσις προέβη ἀρκούντως, ἢ καὶ εὐθὺς μετὰ τὸ γεῦμα. Τὰ παγωτὰ λαμβανόμενα ἐν στιγμῇ καθ' ἣν εἶναί τις ἔφιδρος εἶναι ἐπικινδυνότατα. Οἱ γέροντες, τὰ παιδία καὶ οἱ λεπτῆς κράσεως πρέπει ν' ἀπέχωσι τῶν παγωτῶν, τοὐναντίον δὲ εἰσὶν ὠφέλιμα εἰς τὰ ῥωμαλαῖα πρόσωπα ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Τὸ αἰφνίδιον ψύχος, τὸ προξενούμενον εἰς τὰ πεπτικὰ ὄργανα, παρακολουθεῖ ἀντίδρασις ὑγιεινή· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀντίδρασις αὕτη δὲν συμβαίνει εἰς τὰ ἀσθενοῦς κράσεως πρόσωπα, διὰ τοῦτο παρ' αὐτοῖς τὰ παγωτὰ φέρουσι βλάβην.

[1] Ἰούλιος Τυπάλδος.

ΑΘΗΝΗΣΙ.—ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ, ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ, 4.